...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-дохи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 297 (12999)
1969 оной
декабрин 20,
суббото

Сэн 2 мүнгэн

...Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

СССР-эй долоодохи зарлалай Верховно Соведэй долоодохи сесси

...ЙНААР, ҺОНИРХОЛ ЕХЭТЭЙГЭЭР ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭ

СОЮЗАЙ СОВЕДТЭ

...Верховно Соведэй Сою...й түрүүлэгшын орлогшо ...Е. Патоной хүтэлбэри до... Соведэй заседани декаб... үдэрэй 3 сагта эхилээ. ...И. Воронов, А. П. Ки... Т. Мазуров, Н. В. Под... А. Суслов, П. Е. Шелест, ...ропов, В. В. Гришин, ...в, В. В. Щербицкий, ...понов, К. Ф. Катушев, ...ков, М. С. Соломенцев ...үглэрагшад болон айлшад ...уртаба.

...Соведэй түсэблэлгэ-бюд...албари һалбариин комис...эмэлтэ элидхэлые түсэб...етнэ комиссиин түрүү...тат П. А. Розенко хэбэ. ...970 оной гүрэнэй түсэб ба ...джет ороной экономикые ...хүгжөөхэ, арадай ажана ...каруулха. бүхы союзна ...нуудай ажахы ба соёл ...дэбжээхэ, манай Эхэ оро... хамгаалха хүсые бэ...эрэг агууехэ Ленинэй ...ые бодото дээрэнь бэе...ые гэршэлнэ гээд тэрэ

...жана байдал тухай пар...авительствын үдэр бү...ал оролдолго, материаль...иин хэлбэришэгүйгөөр ...вет хүнүүдэй ажабайда...ой хэмжээе саашадань ...арга олгожо үгөө гэжэ ...үргэлжэлүүлбэ. Хүдэл...алба хаагшадай, колхоз...ира бүриин салин хүл... табан жэл соо хүр...араалагдаһан хэмжээндээ ...хүрэхэ байна. Нэгэ хүн ...ахада хүртэхэ бодото ...нь табан жэлэй турша ...ентээр дээшэлхэ гэжэ ...н байгаа.

...радай ажахыда ехэ арга ...бии байһаар гэжэ П. А. ...эмдэглэбэ. Жэшээлхэдэ, ...хүдөө ажахын урда та...рилгонууд техникэ, ми...эгжүүлгэ, барилгын бо... материалнуудые бүри ...дэнь бэелүүлэгдэхэ гэжэ

...омолһон эдэ бүхы мате... нөөсэнүүд ашаг үгэсэ ...хэрэглэгдэхэ ёһотой.

...арадай ажахые хүгжөөхэ ...түсэбые комиссинууд бү...ь зүбшэн хэлсээд, ороной ...хүгжэлтэдэ түйлагдаһан ...ааадаа абажа энэ түсэб ...д тэмдэглэнэ.
...арадай ажахые хүг-жөөхэ түсэб, гүрэнэй бюджет зүбшэн хэлсэхэ үедөө зарим тэды хубилалтануудые оруулха шухала гэжэ комиссинууд тоолобо. Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ ба худалдаха түсэб 130,6 миллион түхэригөөр дээшэлүүлхээр хараална. Түсэбтэ оруулагдаһан зарим тэды заһабаринуудтай дашарамдуулан, зарим тоонуудые тодорхойлһоной удаа гүрэнэй бюджедэй олзо доход 130 миллион түхэригөөр дээшэлүүлхэ гэһэн дурадхал оруулагдаба. Союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведэй дурадхалнуудые хаража үзөөд, шэнээр элирүүлэгдэһэн нэмэлтэ олзо доходые хараадаа абажа, союзна республикануудай бюджедүүдэй гаргашануудые 130 миллион түхэригөөр дээшэлүүлхэ гэжэ комиссинууд тоолобо.

Оруулагдаһан заһабаринууд ба дурадхалнуудые хараадаа абажа, арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб, СССР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджет батални үгэ хэлэгшэ дурадхаба.

Һүүлээрнь депутадууд арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй проект, ороной 1970 оной гүрэнэй бюджет зүбшэн хэлсэжэ эхилээ.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо депутат **В. А. Демченко** эгээн түрүүшээр үгэ хэлэбэ. Түсэблэлгые нарижуулга ба үйлэдбэриин экономическа урмашуулгые һайжаруулга ажахынуудай байгуулалтын бүхы шатануудта һайнаар нүлөөлөө гэжэ тэрэ хэлэбэ. Экономикын улам түргэнөөр хүгжэжэ байһан ушар ажалай бүтээсын түргэнөөр, таһалгаряагүйгөөр ургаха, продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулха эрилтэ табина. Үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлтэй болгохо, хамжаха хэрэгтэ тон ехэ нөөсэнүүд бии. Эдэ нөөсэнүүдые хүсэлөөр хэрэглэхые үгэ хэлэгшэ уряалба.

Алас-Дурна зүгэй үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүгжөөхэ хэрэгтэ В. А. Демченко онсо анхарал хандуулаа. Табан жэлэй туршада ороной энэ райондо 9 миллиард түхэриг үгтэхэ гү, али энэнь үнгэрэгшэ табан жэлдэ орходоо 1.4 дахин ехэ. Энээнэй ашаар хара ба үнгэтэ металлурги, машина бүтээхэ, металл болбосоруулха промышленностиин һалбаринуудые түргэнөөр хүгжөөхэ. гэр байрын ба коммунально-ажаһуудалай барилгын хэмжээе нилээд ехэ болгохо арга олдохо байна. Гэбэшье ой модоной, саарһанай, модо болбосоруулдаг промышленностиин предприятинуудые барилгада, шэнэ совхозуудые байгуулгада һомологдоһон мүнгэн зөөри үшөө муугаар ашаглагдана гээд депутат тэмдэглэбэ. Алас-Дурна зүгэй экономико ба соёл культурые хүгжөөхэ талаар партиин XXIII съездын табиһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ хүсэ шадалаа элсүүлхэ шухала.

Арадай ажахые түсэблэлгэдэ нютагай органуудай үүргые дээшэлүүлхэ, һалбари бүриин ба газар нютагуудтахи түсэблэлгые зүбөөр тааруулан табиха шухала гэжэ Московско областной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ депутат **Н. Т. Козлов** тэмдэглэбэ. Московско областьдо энэ хэрэг тон ехэ удха шанартай гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. 5,5 миллион хүнэй ажаһуудаг багахан талмай газар дээрэ промышленна олон предприятинууд зэргэшэн оршодог юм. Тэдэнэй 75 процентнь союзна-республиканска мэдэлэй предприятинууд мүн.

Депутадай һанамжын ёһоор. Московско областиин эрхэ байдалда промышленна үйлэдбэриин хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ гэбэл, предприятинуудые техникын талаар шэнэдхэн хубилгаха, ажалай технологи ба эмхидхэл нарижуулха хэрэгтэй. Хүдэлмэришэдэй үсөөн болобошье, үйлэдбэриин хэмжээнэй нилээд ехээр ургаһанай жэшээнүүдые абажа үгэ хэлэгшэ харуулба.

Гэхэтэй хамта зарим албан зургаанууд Московско областиин газар дээрэ шэнэ заводууд болон фабрикануудые бодхоохоёо эрмэлзэдэг. Тиихэдэе олонхи ушарта газар, уһан, ой модон, электроэнерги, транспорт, хүдэлмэришэдээр хангалгые хараадаа абадаггүй. Тиимэһээ зарим предприятинууд дээрэхи үйлэдбэриин хүсэн хүсэд хэрэглэгдэнгүй үлэдэг ушар гайралдадаг гэжэ депутат тэмдэглэбэ.

Ажалшадай депутадуудай Ленинградска областной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ депутат **А. Н. Шибалов** Ленинградска областиин хүдөө ажахын саашадаа хүгжэхэ асуудалда үгынгөө шиидэнхи ехэ хубиие зорюулба. Олон миллион хүн зонтой Ленинград хотын, областиин хүн зониие һү, мяха, хартаабха, овощоор хангаха эрилтэ улам ургажа байдаг гээд тэрэ тэмдэглэбэ. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ саашанхи хараа түсэб мүнөө табигданхай. 1975 он хүрэтэр хүдөө ажахын продукци хоёр дахин ехээр тушаагдадаг болохо ёһотой. Энэ талаар олон юумэн хэгдэжэ байдаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ Ленинград шадар тепличнэ комбинат, шубуудай 12 фабрика баригдаа гээд депутат мэдээсэбэ. Ерэхэ жэлдэ гахай шахан таргалуулдаг комбинат ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана. Областиин колхоз болон совхозуудта ашаг үгэсэ ехэтэй эбэртэ бодо мал олошороо.

А. Н. Шибалов бусад зарим тэды асуудалнууд дээрэ мүн лэ тогтоо.

Республика доторхи промышленна үйлэдбэриин хэмжээн үнгэрэгшэ жэлэй энэ үе сагтай сасуулбал, 4,7 процентээр ургаа гээд Азербайджанай ССР-эй Кировабад хотын шулуушадай бригадир, депутат **И. Б. Кулиев** мэдээсэбэ. Хэдэ хэдэн предприятинуудай гээгдэлдэ ороогүй һаань, ажалайнь дүнгүүд бүришье ехэ байжа болохо байгаа. Ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд түсэблэлгын ба экономическа урмашуулгын шэнэ гуримай үлүүсэ һайн эрхэ байдалые муугаар хэрэглэнэ, ...алые научна ёһоор эмхидхэхэ хэрэг һайнаар нэбтэрүүлнэгүй, предприятинуудые ашаглалгада оруулалгые унжагайруулха ябадалтай эбсэнэ. Ажал хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандадаггүй хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табиха, харин иимэ хүдэлмэри эмхидхэжэ шададаггүй хүнүүдые шадамар бэрхэ хүнүүдээр һэлгэхэ хэрэгтэй гэжэ депутат мэдүүлбэ.

Азербайджанда шулуун, шабар болон барилгын бусад материалнууд элбэг юм. Гэбэшье шулуугаар, хирпиисээр ходо шахуу дуталдажа байдагбди. Азербайджанай ССР-тэ мраморшье бии. Харин манай барилгын организацинууд мүлигдэһэн мраморна плитэнүүдые ондоо республикануудта захижа байдаг. СССР-эй Барилгын материалнуудай промышленностиин министерство дотоодынгоо нөөсэнүүдые хэрэглэхэ хэрэгтэнь Азербайджанай барилгашадта туһаламжа үзүүлхэ ёһотой.

Энэ түсэбтэ табан жэлэй туршада хуушан автозаводуудые шэнэдхэн һэльбэхэ, мүнөө байһан заводуудые үргэдхэхэ, шэнэ заводуудые бариха хэрэгтэ нилээд ехэ мүнгэ зөөри һомологдоо гээд СССР-эй автомобильна промышленностиин министр **А. М. Тарасов** хэлэбэ. Горьковско, Лихачевой нэрэмжэтэ Московско завод үргэдхэгдэжэ байнхай. Ульяновска автозаводто машинануудые бүтээн гаргалга хоёр дахин дээшэлхэ. Татарска АССР-тэ автомобильна завод баригдахаар хараалагдана. Волжско заводто 1970 ондо хүнгэн машинануудай түрүүшын бүлэг гаргагдажа эхилхэ.

Автомобильна промышленностиин хүгжэлтые удаауулдаг шалтагаанууд дээрэ министр тогтожо хэлэбэ. Олонхи ушарта шэнэ предприяти бариха, ашаглалгада оруулха түсэб дүүргэгдэдэггүй гээд тэрэ тэмдэглэбэ. Байгша оной 9 һарын турша соо СССР-эй Барилгын министерствын организацинууд автомобильна промышленностиин предприятинуудые бариха талаар даабаряа арайл гэжэ 75 процент дүүргэе.

Ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ ушар автомобильнуудые олоор гаргадаг болохо шиидхэхы нүхэсэл гээд министр мэдүүлбэ. Харин энэнь бүтээсэ ехэтэй технологическа түхеэрэлгэнүүдгүйгөөр, автомотизаци ба оньһожоруулгын хэрэгсэлнүүдгүйгөөр хэгдэхэ аргагүй. Гэхэтэй хамта станок бүтээдэг промышленность автомобиль бүтээгшэдые шухала түхеэрэлгэнүүдээр хангажа шаданагүй.

Колхозниггуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын боложо дүүрэһээр оройдоол 20 хоног үнгэрбэ гээд Воронежско областиин Таловска районой «Знамя Октября» колхозой түрүүлэгшэ депутат **А. В. Насонов** хэлэбэ. Съезд ленинскэ кооперативна түсэбэй илан мандаһые гэршэлжэ, хүдөөгэй ажалшадай урда арюун һайхан ерээдүй замые нээжэ үгөө.

СССР-эй Верховно Соведэй зүбшэн хэлсэхээр табигдаһан арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб, 1970 оной гүрэнэй бюджет промышленностиие. хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ аша туһада бүрин харюусажа, совет арадай материальна ажабайдалые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нүлөөлхэ байна.

КПСС-эй XXIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй ехэ нүлөөе колхозойнгоо жэшээ дээрэһээ харанабди гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

Колхозниггуудай урма зориг һайн гэжэ А. В. Насонов хэлэбэ. Тэдэнэр бригаданууд, фермэнүүд дээрээ, мастерскойнууд соогоо В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхын түлөө мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэ.

Түсэблэлгын ба экономическа урмашуулгын гуримай шэнэ эрхэ байдалда түйлаһан заводойнгоо ажал хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Куйбышевска металлургическа заводой директор депутат **П. П. Мочалов** тапилсуулба Предприятиин шэнэ гуримаар хүдэлхэдөө ажал ябуулгада эдэбхи үүсхэл ехэтэй болоһынь ойлгожо абаабди гэжэ тэрэ хэлээ. Энээнэй ашаар, коллективэй эхёон байгуулхы ажалай ашаар заводой ажалай бүтээсэ энэ жэлдэ 15,4 процентээр ургаа. Продукци үйлэдбэрилэн гаргалга 16,6 процентээр нэмээ.

Украинын КП-гэй ЦК-гай секретарь депутат **А. А. Титаренко**, Белоруссиин КП-гэй Минскэ обкомой нэгэдэхи секретарь депутат **Е. И. Поляков**, Казахстанай КП-гай ЦК-гай секретарь депутат **А. С. Колебаев** гэгшэд мүн лэ үгэ хэлээ.

Энээгээр Союзай Соведэй заседани дүүрээ.

СССР-эй Верховно Соведэй сесси декабриин 18-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ юм.

(ТАСС).

РЕСПУБЛИКАМНАЙ ГҮРЭНДЭ МЯХА, ҺҮ ТУШААХА, ХУДАЛДАХА ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭБЭ

РЕСПУБЛИКЫН АЙМАГУУДАЙ ГҮРЭНДЭ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ТУШААЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1969 оной декабрин 16-най мэдээн
(Жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Мяхан	һүн	Аймагууд	Мяхан	һүн
Баргажанай	96	97	Хяагтын	103	83
Бэшүүрэй	99,6	86	Мухар-Шэбэрэй	98	98
Зэдын	99	106	Сэлэнгын	105	96
Яруунын	88	106	Түнхэнэй	105	147
Баунтын	117	172	Ахын	109	147
Загарайн	95	98	Улаан-Үдын	109	99
Захааминай	109	100,7	Хоринн	95	125
Кабанскын	116	102	Хойто-Байгалай	100	97
Прибайкалиин	115	102	Республика бүхыдөө	102	100,8
Хэжэнгын	90	106			

1969 оной декабрин 16-най байдалаар республикамнай гүрэндэ мяха, һү тушааха, худалдаха энэ жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ. Үнгэрһэн 11 һара хахадай туршада гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктда 51.455 тонно мяхан (малай шэгнүүрээр), 100.796 тонно һүн ороһон байна.

Энэ амжалтада эгээн ехэ хубитаяа Кабанскын аймаг оруулаа. Энэ аймагай ажахынууд гүрэндэ бултанһаа ехэ мяха—5592 тонно тушаагаа. Тиигэжэ жэлэй түсэб 116 процент дүүргэе. Мүн энэ аймаг гүрэндэ тушааһан һүнэйнгөө хэмжээгээр хоёрдохи һуури эзэлнэ. Эдэнэр бэлэдхэлэй пунктда 10.824 тонно гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиһөө 620 тонно ехэ һү тушааһан болоно. Хэрбээ үнеэн бүриһөө һүнэй тушаагдаһаарнь хаража үзэбэл, кабанскынхид республика дотороо эрхимлэжэ ябана. Эдэнэр үнеэн бүриһөө 1675 килограмм һү гүрэндэ тушаанхай.

Гүрэндэ мяха тушаалгаар хоёрдохи һуури Зэдын аймаг эзэлнэ. Эндэхи ажахынууд гүрэндэ 5415 тонно мяха тушаагаа. Зүгөөр энэ аймаг жэлэйнтээ түсэб үшөөл сүм дүүргээгүй байһаар.

Һү гүрэндэ тушаалгаар Улаан-Үдын аймаг түрүүшын һуури эзэлнэ. Энэ аймагайхид дүн хамта 12.903 тонно һү тушаанхай. Үнеэн бүриһөө тушаагдаһан һүнэй хэмжээгээр хоёрдохи һуури Сэлэнгын аймаг эзэлнэ. Энэ аймагай ажахынуудай үнеэн бүриһөө гүрэндэ 1555 килограмм тушаагдаа.

Үнеэн бүриһөө 1300 килограммһаа дээшэ һү гүрэндэ тушааһан аймагуудай тоодо Прибайкалиин, Улаан-Үдын, Загарайн аймагууд ороно.

Гүрэндэ һү худалдаха жэлэй түсэб эгээн ехээр үлүүлэн дүүргэһэн аймагуудай зэргэдэ Түнхэнэй, Ахын, Баунтын, Хоринн аймагууд ябалсана.

Тиигэбэшье гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые тушаалга республика дотор жэгдэ һайн ябана гэхын аргагүй. Гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө Хэжэнгын аймагай ажахынууд жэл бүри дүүргэдэггүй. Энэ жэлдэшье тэдэнэр бултанһаа гээгдэжэ ябана. Мүн Хоринн, Баргажанай, Яруунын, Загарайн аймагуудай ажахынууд гүрэндэ мяха тушаалгаар гээгдэнэ.

Тэрэшэлэн гүрэндэ һү тушаалгаар дутагдалнууд олон. Республикамнай бүхы дээрээ нёдондоной энэ үеынхиһөө 12 мянгаад тонно һү бага тушаагаад байна. Оройдоо хоёрхон аймаг—Кабанскын болон Прибайкалиин аймагууд нёдондоной энэ үеынхиһөө ехэ һү гүрэндэ оруулаа. Гүрэндэ һү тушааха жэлэй түсэб дүүргэхэ талаар Хяагтын, Бэшүүрэй, Сэлэнгын, Баргажанай аймагууд ехээр гээгдэжэ ябана.

Үнеэн бүриһөө 1000 килограммһаа бага һү гүрэндэ тушааһан аймагуудай тоодо Ахын, Хойто-Байгалай, Баргажанай, Хэжэнгын аймагууд ороно.

Эдэ гээгдэжэ ябаһан аймагууд гүрэндэ һү тушаалгала өөдэнь гаргахын оронд улам бага болгоно. Жэшээнь, Загарайн аймагай ажахынууд ноябриин хоёрдохи хахадта гүрэндөө 116 тонно һү тушааһан байбал, декабриин түрүүшын хахадта 114 тоннодо оруулжархёо.

Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхэ, гүрэндэ һү тушааха жэлэй түсэб заабол дүүргэхэ гээшэ аймаг бүхэнэй ажалшадай арюун нангин хэрэг мүн.

ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭЭ

Республикымнай Ой модоной ажахын министерствын коллективүүд ойн хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаад, байгша оной түсэбые, абаһан социалис уялгануудаа бодото дээрэнь дүүргэбэ.

Продукци бүтээхэ жэлэй даабари 72 мянган түхэригөөр үлүүлэн дүүргэгдээ. Жэлэй туршада 1650 мянган түхэригэй продукци худалдаха аад, 1658 түхэригэй хэрэгсэл, зүйлнүүд наймаалагдаба. Министерствын олон лесхозууд модо бэлдэхэ, шэрэхэ даабаряа үлүүлһэн байна.

Мүн модо тариха, залуу модые ондоо тээшэнь абаашажа һуулгаха даабари һайнаар дүүргэгдээ. Түсэбөөр хараалагдаһан талмайһаа 300 гектараар үлүү ехэ газарта модон таригдаһан, һуулгагдаһан байна.

Загарайн Зэдын, Хандагатайн, Хоринн, Түнхэнэй, Кабанскын леспромхозуудай коллективүүд һайн үрэ дүн харуулжа, министерствын предприяти, ажахынуудай дундаһаа түрүүлжэ ябана.

Н. ТЮРНЕВ.

ЛЕНИНЭЙ ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

17 МИЛЛИОН ҮНДЭГЭН

Сотниковско шубуунай фабрикын коллектив түрүүшын жэлдэ 17 миллион үндэгэ абаха гэһэн социалис уялгаяа үсэгэлдэр дүүргэбэ. Жэлэй эхинһээ эмэ тахяа бүриһөө дунда зэргээр 180 үндэгэн абтаа гэхэ гү, али дүн хамта 17 миллион гаран үндэгэн суглуулагдаа. Тиигэжэ жэлэйнгээ түсэб 2 миллион үндэгөөр үлүүлбэ.

Фабрикын коллектив эдэ үдэрнүүдтэ гүрэндэ 15,6 миллион үндэгэ тушаажа, жэлэйнгээ социалис уялга бэелүүлээ. Түсэбһөө гадуур 4 миллион үндэгэ бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаа.

Энэ амжалтада фабрикын түрүү шубуушад У. И. Борисова, Л. А. Плюснина, А. В. Лычковская, Г. А. Котлерова гэгшэдэй хубита ехэ. Түрүүшын хоёр шубуушад тахяа бүриһөө 254 үндэгэ, нүгөөдүүлынь—217 үндэгэ абаад байна.

Н. ДОРОФЕЕВ,
фабрикын директор.

ХАЛУУНААР ДЭМЖЭНЭ

ЗАХААМИН. (Телефоноор абтаба). «Победа» колхозой һаалишад, Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой болон Яруунын совхозой малшадай үүсхэл зүбшэн хэлсэжэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойе угтуулан, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абабад.

Энэ колхоз һү үйлэдбэрилхэ, мүн гүрэндэ худалдаха түсэб уялгануудаа дүүргэһээр үнинэй. Шэнэ жэлэй гаратар түсэбһөө гадуур 380 центнер һү гүрэндэ худалдахаа хараална.

Колхозой бүхы һаалишад үбэлэй долоо һарын туршада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1000 килограмм һү һааха гэһэн социалис уялга абаа. Харин тиихэдэ колхозой түрүү һаалишад Л. Соктсева, Гончикова—1150 килограмм, Д. Кинзесова, Д. Дымбрылова—1100 килограмм һү һааха гэжэ дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абабад.

Колхозой һаалишад тэжээлээ гамнахын тула ниитынгээ мал тусхай рационоор эдеэлүүлхэ гэжэ шиидээ.

А. БУТИН.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ НЭГЭН

Константин Степанович Якушев «Бурятцелинстрой» трестын үнинэй хүдэлмэришэдэй нэгэн. Тэрэ барилгын материалнуудай Каменска участогта 16 жэл соо ажаллажа байна.

Хүдөө нютагта олон барилга эрхилэгдэжэ, жэлһээ жэл бүридэ барилгын материал ехэ хэрэгтэй болоно. Үүдэ, сонхо, модоор ондоошье зүйлнүүдые бүтээдэг цехэйхид хүдөөгэй барилгашадай эрилтэ һайнаар дүүргэхые оролдоно.

Цехэй түрүүшүүлэй нэгэн Константин Степанович ажалайнгаа бүтээсэ улам дээшэлүүлнэ. Тэрэнэй станок һаадгүй һайнаар хүдэлдэг. Ажалай ленинскэ вахтада жагсаһан нүхэр Якушев даабаряа үдэр бүхэндэ 105—110 процент хүргэжэ, цехэй коллективэй абаһан уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэнь өөрынгөө хубита оруулжа байна.

Константин Степанович Якушевай ажаллажа байһаниинь энэ зураг дээрэ харуулагдана.

А. ШИРОКОВОЙ фото.

...ИМ ...АРТАЙГААР

...н аймагай ажахынууд ... машинануудые заһаба... республика дотороо ...э ябана. Жэшээлхэдэ, ... совхозой механизатор...актор болон газар элдүү...элдэб машина, техникые ...ха хүдэлмэри эрхим ...эхилэнхэй.

...овхозойхид намарай урин ...байхаһаа эхилээд, плуг, ...культиваторнуудаа гол ...заһабарилжа дүүргээ.

... жэлдэ заһабарилагдаха ...торай 16-ниинь һайнаар ... хадагалаанда табиг... декабриин 15 болотор ...доон трактор бэлэн боло...хозой хүтэлбэрилэгшэд, ...нэд, партийна организа... шухала хүдэлмэридэ ан... ехээр хандуулжа, меха...нуудай дунда социалис ... дэлгэрүүлээ. Политин...рнууд Жамсуев. Ванчи...эд үглөөгүүр эртэ, меха...нуудай МТМ-дээ суглар...уласхоорондын болон гү...орхи асуудалнуудаар дэл...хөөрэлдөө үнгэргэнэ. Тү...еханизаторнууд Брылёв, ...в, Кожевников, токарь ... болон бусад трактор, ...ажахын техникэ заһаба...н үдэрэйнгөө даабари ...15 процент дүүргэнэ.
...ын совхозой механиза... ажал дээрээ амжалта ... агууехэ багша В. И. ... түрэһөөр 100 жэлэй ... ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр ... бэлдэжэ байна.

М. ДЫМБРЫЛОВ.

ОХИН СООГОО ОРОНХОЙ

Үглөө бүри МТМ-эйнгээ контородо орохо бүримни манай нормировщик урда үдэрынь хэгдэһэн бүхы хүдэлмэри бэшэдэг журналаа һугалга сооһоо гаргамсаараа шоото урдаа татажа, иимэрхүү юумэ хөөрэжэ эхилдэг:

— Токарь Бальжинима Хашитов нормоёо 150 процент дүүргэе. Анзаһа, борной заһабарилдаг хүбүүднайшье халаанайнгаа даабари үлүүлбэ. Андрей Крюков Цеден Дамбаев хоёр үсэгэлдэрэйнгөө мотоор мүнөө стенд дээрэ табижа туршахамнай гэнэ. Харин хэһэн ажалаймнай шанар ямар юм?

— Шанартань һанаагаа бү зобогты, найдабаритай, өөһэдынгөө тракторнуудые заһабарилна ха юм,—гэжэ ходоодоо харюусадагби.

Заһабарилжа гаргаһан бүхы техникымнай шанар хэзээ хэзээнэйхиһээл һаа һайн. Юундэб гэхэдэ, ойн жэлэй хабарые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтажа, богонихон болзор соо шанар һайнтайгаар хабарайнгаа тарилга үнгэргэхэ гэһэн артелиимнай бүхы гэшүүдэй зорилгын эхинхи хубинь энээхэн үедэ МТМ-эйн дэргэдэ хэгдэжэ байһан ажалһаа дулдыдаха болоно гэжэ манай механизатор бүхэн мэдэдэг.

Мүн манай колхозой гэшүүдэй һайшаан угтаһан Колхозой Жэшээтэ шэнэ Устав соо техникэ бүхэниие ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ тухай эли тодоор хэлэгдэнхэй. Энэ Уставай колхозно байгуулалтые саашадань бэхижүүлхэ, колхозниггуудай һуудал байдал улам һайжаруулха хэрэгтэ сэхэ нүлөөлхэ байһандань этигэжэ ябадаг болоһон механизатор бүхэн хүдөө ажахынгаа техникэдэ эзэн ёһоор хандана.

Декабриин 1-нэй дүнгөөр аймагаймнай ажахыда оройдоо хорёод трактор заһабарилагдаһан байхадань, бидэнэр 5 трактор бэлэн болгоһон байгаабди. Тэрээнһээ гадна 6 плуг, 2 сеялкэ заһабарилагдаа. Би энэ жэшээ бэеэ һайрхахын түлөө хэлэнэ бэшэб, харин аймаг доторнай заһабарилга ехэ удаанаар хэгдэнэ гэжэ тэмдэглэнэб. Заһабарилгын мууса ябуулагдаһанда ганса ажахынууд зэмэтэй бэшэ. Энэ дутагдалда илангаяа аймагаймнай «Сельхозтехника» нэгэдэлэйхид зэмэтэй. ДТ тракторай гэнжэ, анзаһанай эриин шүрэб болон элдэб шухала хэрэгсэлнүүдээр ажахы бүхэн дуталдана.

Гэбэшье техникэ заһабарилгын хүдэлмэри мүнөө манай колхоздо түлэг соогоо оронхой. Шэнэ жэлэй гаратар 8 трактор, 8 плуг, 4 сеялкэ ба хэдэн арбаад борной заһабарилха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэбди гэжэ найдагдана.

С. КЛИМОВ,
Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозой МТМ-е даагша.

СССР-эй долоодохи зарлалай Верховно Соведэй долоодохи сесси

ҺАЙНААР, ҺОНИРХОЛ ЕХЭТЭЙГЭЭР ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛ

СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сесси Кремлиин Ехэ ордон соо декабриин 18-да гурбадахи үдэрөө үргэлжэлөө. СССР-эй арадай ажахые 1970 ондо хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай, СССР-эй 1970 оной Гүрэнэй бюджет, 1968 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэхэдээ, депутадууд һайнаар ,һонирхол ехэтэйгээр хэһэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые гаргана, саашанхи замаа хараална. Түсэбтэ табан жэлэй һүүлшын жэлдэ совет хүнүүдэй зохёон байгуулхы ехэ дэбжэлтэ тухай арадай һунгамалнууд хөөрэбэ. Совет хүнүүд 1970 оной арадай ажахын түсэбэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэжэ. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе ажалай амжалтануудаар угтахаар зоринхой.

Мүнөөдэр—заседанинуудай ами амяраа болохо үдэр.

СОЮЗАЙ СОВЕДТЭ

СССР-эй Верховно Соведэй заседаниин зал соо Союзай Соведэй депутадууд, олон тоото айлшад үглөөнэй 10 сагта сугларба.

Нүхэд **Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, П. Е. Шелест, В. В. Гришин, Д. А. Кунаев, В. В. Щербицкий, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, М. С. Соломенцев** гэгшэдые сугларагшад халуунаар угтаа.

Заседаниин түрүүлэгшэ Союзай Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, депутат **А. А. Шарипов** Таджикистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, депутат **Д. Расуловта** үгэ үгэбэ.

Гүрэнэй түсэбэй ба Гүрэнэй бюджедэй проектнүүд соо бүхы оронойнгоо, тэрэшэлэн аха дүү союзна республикануудай саашадаа хүгжэхэ зорилгонууд бүхы талаһаа хараада абтаба гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Таджикистанай ажалшад, бүхы совет хүнүүдтэл адли, түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна гэжэ Д. Расулов мэдээсэбэ. Зүгөөр зарим премприятинууд муугаар хүдэлнэ. Предприятинуудай гээгдэлдэ ородог ушарта союзна министерствэнүүдшье зэмэтэй байдаг гэжэ депутат мэдүүлбэ. Жэшээ болгон, «Таджиктекстильмаш» заводые дурдаа. Һүүлэй үедэ энэ заводой ажал ябуулга муудаа. Продукци багаар гаргадаг болоо, олзотой байһанаа олзо доходгүй завод болошоо. Ушар шалтагааниинь юуб гэхэдэ, түс заводой мэргэжэл мүнөөшье тодорхойлогдоогүй, үйлэдбэриинь программа кодо шахуу хубилжа байһаар.

Һүүлэй жэлнүүдтэ СССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэри һайжараа, арадай ажахын болон соёлой барилгын хүтэлбэрилгые һайжаруулгатай холбоотой асуудалнуудые бэлдэхэ ба хаража үзэхэ хэрэгтэ тэдэнэй үүргэ нилээд ургаа гэжэ Д. Расулов сэдьхэлээ ханангяар мэдүүлбэ. Таджикистанай Верховно Совет болон нютагай Соведүүд энэ түрүү дүй дүршэлые өөрынгөө ажал ябуулгада хэрэглэнэ. Тиимэһээ республикын ажахын ба соёлой барилгадахи тэдэнэй үүргэ дээшэлэнэ.

Эстониин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, депутат **В. И. Клаусон** үгынгөө диилэнхи ехэ хубиие захиргаанай аппарадай хүдэлмэриие нарижуулха, тэрэнэй гаргашые доошолуулха асуудалда зорюулба.

Гүрэнэй захиргаанай органуудта ажалаа научна ёһоор эмхидхэхэ асуудалнуудые эрхилдэг научно-шэнжэлэлгын союзна удха шанартай түб эмхидхэн байгуулха тухай В. И. Клаусон дурадхал оруулба .

Ажалшадай депутадуудай Челябинска областиин Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ депутат **И. П. Гайворонцев** хүдэлмэриин хүсэнүүдые зүбөөр хэрэглэхэ асуудалда үгынгөө эхэнхи хубиие зорюулаа.

Депутадай дурдаһан һонирхолтой тоонууд Челябинска областиин предприятинуудта кадрнуудта ямар анхаралтайгаар хандажа байдагые гэршэлбэ.

Арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэбые, СССР-эй 1970 оной Гүрэнэй бюджедые, комиссинуудай оруулһан ажаглалтануудые хараадаа абалсажа баталха тухай Верховно Соведэй комиссинуудай, үгэ хэлэһэн депутадуудай дурадхалые И. П. Гайворонцев дэмжэбэ.

СССР-эй гэгээрэлэй министр, депутат **М. А. Прокофьев** һургуулиин һуралсалай саашадаа хүгжэлтэдэ хабаатай хэдэ хэдэн асуудалнуудта тогтобо. Хүдөөгэй һургуулинуудай шиидхэхэ асуудалнуудые онсолжо үгөө. Дунда һургуулинуудай ахалагша классуудай дундаһаа механизаторнууд болон бусад мэргэжэлтэдые бэлдэжэ, колхоз болон совхозуудта туһалха зорилго КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев Колхознигуудай гурбадахи съезд дээрэ табяа һэн гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Энэ зорилго бэелүүлхын тула һуралсал ба хүмүүжүүлгын шанарые бүхы дээрэнь нарижуулха ёһотой. Һурагшадые ажалда дуршуулхэ гэһэн түсэб соо хараалһан сагые зүбөөр хэрэглэһэнэй, факультативна хэшээлнүүдэй зарим хубиие хэрэглэһэнэй ашаар үхибүүдые ажалда дуратайгаар, мэргэжэлтэй болгохоор хүмүүжүүлгын шанарые дээшэлүүлхэ арга бии.

Дунда һургуули дүүргэһэн залуу хүнүүдэй трактор мэдэхэ, тэрэниие шудалха, хүдөө ажахын машинануудые гол түлэб шудалха, тэрээн дээрэ ажаллажа шадахаар һургахын тула һуралсалай кабинедүүдые эмхидхэн байгуулха, һургуулинуудые һуралсалай тракторнуудаар хангаха, бэлэдхэл һайнтай инструкторнуудбагшанарые һургуулинуудта эльгээхэ хэрэгтэй гэжэ министр үргэлжэлүүлбэ. Тиигэһэнэй ашаар хүдөө ажахын үйлэдбэридэ хэрэглэгдэдэг механизмууд болон машинануудтай хүсэд танил 400—500 мянган залуу хүнүүдые жэл бүри бэлэдхэжэ болохо байна. Тиимэ бэлэдхэлтэй залуу хүнүүдые богони болзор соо профессиональна һургуулинуудта һургажа, бэлэдхэл ехэтэй, дүй дүршэлтэй механизаторнуудые богони болзор соо бэлдэхэ аргатай болохобди.

Житомирско областиин Андрушевскэ районой «Большевик» колхозой түрүүлэгшэ, депутат **Л. А. Любченко** хүдөө ажахын үйлэдбэриие дээшэлүүлхэ асуудал тухай хэлээ.

«Большевик» колхоз энэ жэлдэ гектар бүриһөө 30 центнер орооһо таряа суглуулжа, 156 мянган пууд таряа, тэрэ тоодо 72 мянган пууд таряа түсэбһөө гадуур гүрэндэ худалдаа гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Мүнөө колхозой ажалшад таряалангай ургаса ба мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые саашадань дээшэлүүлхэ зорилготойгоор нөөсэнүүдэз элирхэйлэн тодорхойлжо байнхай.

Ерэхэ жэлдэ колхоз гектар бүриһөө 32 центнер орооһо таряа хураажа, эдлүүриин газарай 100 гектар бүриһөө 110 центнер мяха, 400 центнер һү абахаар түсэблэнхэй.

Молдавиин КП-гэй Рыбницкэ райкомой нэгэдэхи секретарь, депутат **В. А. Захаров** промышленностиие шэнэ техникээр зэбсэглэхэ асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулаа. Эдеэ хоолой промышленностиин хүгжэлтэ тухай хэлэхэ зуураа, эдеэ хоолой предприятинуудай хуушарһан түхеэрэлгэнүүд удаанаар шэнэдхэгдэнэ гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Олон хүдэлмэри оньһожоруулагдаагүй байһаар Республикын консервнэ заводууд дээрэхи бар хүсэнэй ажал ехэ зандаа байһаар. Гадаадын худалдаа наймаанай эмхинүүд хари гүрэндэ эльгээгдэхэ түхеэрэлгэнүүдэй шанар тушаа эрилтээз һуладхана. Эхэ бүгэдэ дутагдалнууд капитальна һомололго ашаглалгада муу нүлөө үзүүлнэ. Арадай үргэн хэрэглэмжын хэрэгсэлнүүдые гаргадаг предприятинуудые шэнэ техникээр зэбсэгжүүлгэ ээлжээтэ ажахын жэлэй түсэб ба бюджет соо бүри һайнаар харуулагдаха ёһотой гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

Грузиин КП-гэй Абхазска обкомой нэгэдэхи секретарь депутат **В. О. Кобахия** ленинскэ национальна политикын илан мандаһан тухай хэлээ. Абхаз арад, Абхазай бүхы ажалшад Совет ороной арадуудай аха дүү бүлэ соо материальна болон үзэл бодолойнгоо баялигуудые арьбадхажа байна гээд тэрэ хэлэбэ.

Хаанта засагай үедэ гээгдэлдэ ороһон хизаар Совет засагай жэлнүүдтэ индустриальна томо район болотороо хүгжөө. Гэхэтэй хамта шэнэ һалбари—субтропическа хүдөө ажахы байгуулагдаа.

Үгэ хэлэгшэ республика доторхи курортнуудые барилгада ехэ анхарал хандуулаа.

КПСС-эй Брянска обкомой нэгэдэхи секретарь, депутат **М. К. Крахмалев**, Каракалпакска АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, депутат **Е. Айтмуратов**, Донецкэ областиин «Петровскуголь» трестын 5-дахи шахтын комплексно бригадын бригадир депутат **И. И. Стрельченко** гэгшэд мүн лэ үгэ хэлээ.

«СССР-эй арадай ажахые 1970 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай», «СССР-эй 1970 оной Гүрэнэй бюджет, СССР-эй 1968 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай» элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгээ Союзай Соведүүд энээгээр дүүргэбэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ, депутат **Н. К. Байбаков** зүбшэхэ зүйлдэ табигдаһан нэгэдэхи асуудалаар түгэсхэлэй үгэ хэлээ. Арадай ажахын түсэбые сесси дээрэ зүбшэн хэлсэлгэ манай оронoй экономикые хүгжөөхэ шухала зорилгонуудтай бүрин тааралдажа байһые харуулаа гээд депутат хэлэбэ.

Түсэблэлгын-бюджетнэ ба һалбариинуудай комиссинуудай нэмэлтэ элидхэл соо, депутадуудай үгэнүүд соо энэ түсэб бүрин һайшаагдаа.

Материальна болон хүдэлмэриин хүсэнүүдые һайнаар хэрэглэһэнэй ашаар арадай ажахын ашаг үгэсые, үйлэдбэрилһэн продукциингаа шанарые дээшэлүүлхэ, Гүрэнэй түсэбэй даабаринуудые дүүргэхын түлөө харюусалгые, тэрэ тоодо эрдэм, техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар харюусалгые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин хүсэнүүдые һайнаар хэрэглэхэ, промышленностьдахи түсхай мэргэжэлые гүнзэгырүүлхэ, ажалай бүтээсын ургалтые хурдадхаха хэрэгэй шухала байһан тушаа Союзай Соведэй заседанинуудай дээрэ онсо анхарал хандуулагдаа гээд Н. К. Байбаков тэмдэглэбэ.

СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ сесси дээрэ дурдагдаһан зарим тэды асуудалнууд тушаа тогтоо. Машинанууд болон түхеэрэлгэнүүдэй шанарые дээшэлүүлхэ хэрэгэй шухала байһые депутадууд тэмдэглээ гээд тэрэ хэлэбэ. Энэ асуудал саг үргэлжын анхаралда байха ёһотой, юуһэб гэхэдэ, арадай ажахын бүхы һалбаринуудтахи техническэ дэбжэлтэ энэ асуудалые шиидхэлгэһээ олонхи ушарта дулдыдана.

Министерствэнүүд болон зургаануудай тэрээниие түсгаар хаража үзэхэ, харин СССР-эй Госплан болон Эрдэм наукын ба техникын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гүрэнэй комитет энэ һалбарида тогтоогдоһон түсэбэй даалгабаринуудай дүүргэлтын хойноһоо хиналтаяа улам шангадхаха зэргэтэй.

Промышленностиие мэргэжүүлгэ, хамжан үйлэдбэрилгые саашадань хүгжөөлгэ хадаа продукциин шанар һайжаруулгада, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ туһалха ёһотой. Энээниие эрхилдэг министерствэнүүдтэй сүг хамта СССР-эй Госплан машина бүтээлгэдэ хамаатай дурадхалнуудые зохёожо байнхай. Эдэ дурадхалнуудые бэлэдхэхэ үедэ мүнөөнэй сесси дээрэ депутадуудай хэлэһэн шүүмжэлхы ажаглалтанууд хараада абтаха байна гэжэ элидхэлшэ мэдээсэбэ.

Оронойнгоо хүдэлмэриин хүсые болон байгаалиин нөөсэлгэнүүдые бүри ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхын тулада газар нютагуудай болон һалбариин талаар түсэблэлгые нягтаар холбохо шухала байһан тухай асуудалые депутадуудай хэлэһэниинь ехэхэн удха шанартай гэжэ Н. К. Байбаков хэлэбэ. Үйлэдбэриин хүсэнүүдые тааруулан хубаарилгые һайжаруулха хэмжээнүүдые союзна республиканудай Госплануудтай, нютагай түсэблэлгын органуудтай сүг хамта СССР-эй Госпланай зохёожо байһан тухай тэрэ депутадуудта мэдээсээ. Тусхайлан хэлэхэдэ, 1980 он болотор үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые тааруулан хубаарилгын гол шухала схемэ зохёолго дүүрэнтэжэ байнхай.

Арадай ажахын түсэбэй талаар түсэблэлгын-бюджетнэ болон һалбариин комиссинуудай, депутадуудай оруулһан дурадхалнууд, ажаглалтанууд анхаралтайгаар харагдан үзэгдэжэ, тэрээгээрнь зохихо шиидхэбэринүүд абтаха байна гэжэ СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ правительствын даалгабаряар заседанида хабаадагшадта мэдээсэбэ.

1970 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай хуулиие Союзай Соведэй депутадууд нэрьемэ альга ташалган доро нэгэн дуугаар батална абаа.

Хэрэглэмжын болон нөөсэлгын талаар хэрэглэгдэхэ национальна олзо доход 1969 онойхитой сасуулхада, 1970 ондо 6 процентээр, промышленностиин бүтээн гаргаһан продукци—6,3 процентээр, тэрэ тоодо үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалга 6,1 процентээр, хэрэглэмжын зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ—6,8 процентээр дээшэлхэ байна.

Хүн бүхэндэ хүртэсын талаар ерэхэ жэлэй бодото олзо доход 5,2 процентээр, гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаанай розничнэ эд бараанай эрьесэ—6,3 процентээр дээшэлхэ юм. Капитальна барилгада гүрэнэй мүнгэ һомололгын ашаар баригдаха байрын гэрнүүдэй ниитэ талмайе ашаглалгада үгэлгэ 5 процентээр үргэдэхэ байна.

Һүүлээрнь, СССР-эй Финансын министр, депутат **В. Ф. Гарбузов** түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ. СССР-эй 1970 оной Гүрэнэй бюджет СССР-эй Верховно Соведээр бүхы талаһаань харгдажа үзэгдөөд, Союзай Соведэй заседанинууд дээрэ үгэ хэлэһэн депутадуудаар гүйсэд һайшаагдаа гэжэ тэрэ хэлээ.

СССР-эй гүрэнэй бюджет партиин XXIII съездээр, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдээр табигдаһан ажахын болон соёл культурын байгуулалтын зорилгонуудта харюусана, социалис экономикые хүгжөөхэ, арадай ажана байдалые һайжаруулха, ороной өөрыгөө хамгаалгые бэхижүүлхэ тухай Коммунис партиин, Совет правительствын эсэшэ сусашагүй анхарал оролдолгын шэнэ эли тодо гэршэ болжо үгэнэ гэжэ депутадууд нэгэн дуугаар тэмдэглээ.

Союзай Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ болон һалбариин комиссинууд 1970 оной Гүрэнэй бюджедэй проектые анхаралтайгаар хаража үзөөд, бюджедээр хараалагдаһан олзо доходые 130 миллион түхэригөөр дээшэлүүлхэ тухай дурадхал оруулба. Союзна республиканудай зууршалгануудтай зохилдуулан, нэмэжэ үгтэһэн мүнгэ зөөриие районно түб буусануудые, районуудта мэдэлтэй городуудые болон хүдэлмэришэнэй посёлогуудые болбосон түхэлтэй болголгодо, больницануудта, һургуулинуудта болон социально-соёлой бусад эмхи зургаануудта хэрэгтэй эд хэрэгсэлнүүдые, түхеэрэлгэнүүдые худалдан абалгада, һургуулинуудые, больницануудые, хүүгэдэй болон социально-соёлой бусад эмхи зургаануудые заһабарилгада, больницануудай гэр байрануудые шэнэдхэн заһабарилгада, пионернүүдэй байшангуудта, эдир технигүүдэй болон натуралистнуудай станцинуудта, хүүгэдэй спортивна болон бусад эмхи зургаануудта хэрэгтэй зэр зэмсэгүүдые болон түхеэрэлгэнүүдые худалдан абалгада зорюулха шухала гэжэ Союзай Соведэй комиссинууд дурадхаа.

СССР-эй правительство дээрэ дурсагдаһан дурадхалнуудые хаража үзөөд, заагдаһан заһабаринуудые зүбшөөжэ, тэдэниие батална абаха байһанаа мэдээсэхыемни СССР-эй Министрнүүдэй Совет намда даалгаа гэжэ министр хэлэбэ.

Үйлэдбэриин экономическа ашаг туһые дээшэлүүлхын тулада бии байгаа арга боломжоёо гүйсэд хэрэглээгүй зарим министерствэнүүдэй болон зургаануудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай, ажахынфинансова ажал ябуулгадахи дутуу дунданууд депутадай хэлэһэн үгэнүүд соо, мүн баһа Союзай Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ болон һалбариин комиссинуудай түгэсхэлэй дурадхалнууд соо заагдаһан байна.

СССР-эй Министерствэнүүд болон зургаанууд, союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүд, предприятинуудай болон эмхи зургаанудай хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэриин нөөсэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр тодорхойлон элирүүлхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын, продукциин шанар һайжаруулхын, өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулхын түлөө тэмсэл шангадхаха, алмалта хэхэ гуримые бүхы талаарнь нэбтэрүүлхэ, түсэбэй болон мүнгэн һангай дүримые нарин нягтаар сахиха зэргэтэй.

Мүнгэн һангай органууд, банкнуудай эмхи зургаанууд гүрэнэй мүнгэ зөөриие зүбөөр бо... тайгаар гаргашалгын ... налтаяа шангадхаха. ... доходһоо нэмэлгэ мүнгэ ... дэржэ олгохо талаар дурадх... ха. Үйлэдбэриин болон ... һангай ажал ябуулгаа һ... гадань предприятинуудта ... гаануудта туһаламжа үзү... той.

1970 оной гүрэнэй ... зүбшэн хэлсэхэ үедэ депу... мүн түсэблэлгын-бюдж... һалбариин комиссинуудай ... лэй дурадхалнууд соо ... һан финансово-бюджетнэ ... нуудай талаар хэгдэһэн ... халнууд болон ажагл... СССР-эй Финансын ... ство анхаралтайгаар хар... хэ, СССР-эй Министрнүү... мэдээсэхэ. Абтаһан хэмж... хай депутадуудта саг бол... мэдээсэгдэхэ байна.

СССР-эй 1970 оной гүр... жет хадаа эб найрамдал... ажалай бюджет болоно га... Гарбузов онсолон тэмдэгл... бюджет түсэбтэ табан жэ... шын жэлдэ коммунис бай... талаар хараалагдаһан ... бэелүүлхэ шухала мүнгэ... хангана.

Союзай Соведэй түсэбл... жетнэ болон һалбариин ко... дай элидхэлээр абтаһан ... нуудтайнь СССР-эй 1970 ... рэнэй бюджет тухай хуу... зай Совет нэгэн дууга... абаа. Тодорхойлон хэлэ... нэй оршонь бүхы ... 144.938.030 мянган тү... шаяь бүхы дээрээ 144.6... хэриг болоно, оршонь ... 271.609 мянган түхэриг... на.

Арадай ажахыда—хүн... ленностиие, барилгын ... хүнгэн ба эдеэ хоолой ... ностиие, хүдөө ажахые, тү... коммунально-байрын ажа... дай ажахын бусад һалб... саашадань хүгжөөлгэдэ мү... лолгын гаргашанууд ере... 63.480.980 мянган түх... циально-соёлой хэмжэ... нуудта—54.849.024 мян... риг, тэрэ тоодо гүрэнэй ... страхованиин бюджедээр 1... мянган түхэриг болохо б...

Ороной өөрыгөө хамгаа... гэ һомололго 1970 ондо 1... мянган түхэриг болохо юм.

Союзна республиканууд... нэй бюджедүүд хуули дотор... доо.

Оршын талаар 130.835... ган түхэриг, гаршын ... 128558474 мянган түхэ... жээтэйгээр СССР-эй 1968 ... нэй бюджедэй гүйсэдхэл т... сооe Союзай Совет баталб...

Энээгээр Союзай Соведэ... ни дүүрээ.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

Түмэрэй рудае шанаржуулха онол аргые нарижуулха талаар хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагдажа байдаг. Һаяхан гамма элшээр түмэрэй руда шанаржуулха туршалга хэгдээ.

Иимэ нэгэ онол арга Криворожско бассейндэ хэрэглэгдэнэ. Радиометрическэ сепаратор гэжэ шэнэ машина эндэ хүдэлдэг. Хоёр ондоо гамма-элшэ үгэдэг оньһониинь энэ машинын гол хуби болоно.

Радиометрическэ сепаратор часай турша соо 20 тонно рудагай шанар тодорхойлжо үрдинэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: радиометрическэ сепараторай хаалтые тааруулжа байхань харагдана.

ТАСС-ай фотохронико.

Москвадахи 1917 оной Октябрьин үдэрнүүд тухай «Россин зүрхэн» гэжэ уран һайханай, түүхэтэ-революционно фильм Мосфильмын киностудида буулгагдажа байна. Сценариинь автарнууд—А. Капланян, Д. Васнлиу, режиссер — В. П. Строева.

Шэнэ фильмын автарнууд тус фильмээ В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулба. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа): Ногиной рольдо артист С. Г. Десницкий, Дзержинскиин рольдо А. В. Гай, Свердловэй рольдо В. М. Татосов.

ТАСС-ай фотохронико.

Холын суу холуур тарана

Зэдын аймагта колхоз, совхозуудай эхэ хонидой отарануудые даадаг ахалагша хонишодой зүблөөн үнгэрэгдэбэ. Тэрээндэ Колхознигуудай гурбадахи съездын делегат С. Ж. Цыретарова хабаадажа, Москвада болоһон һониниие, ажал тухайгаа хөөрэбэ.

Хонишодой зүблөөн дээрэ үбэлэй түл абалгые эмхитэйгээр үнгэрэгэхэ тухай гол асуудал зүбшэгдэжэ, 1970 оной зорилго тодорхойлогдобо.

Зүблөөнэй ендэр дээрэ Колхознигуудай гурбадахи съездын делегат гарана. Альга ташалган... Сурун Жимбеевна Цыретарова зоной найдабаряар оронойнгоо ниислэл — Москва зорихо хуби золтой байһанаа элирхэйлээд, ябаһан ябадалаа хөөрэнэ. Съезд дээрэ колхозой Жэшээтэ шэнэ Уставай батлагдан абтаһаниие хэлэнэ. Тиигээд өөрынгөө зорилго тухай тогтобо.

«...Отарадамнай 616 эхэ хонин харууһалагдадаг. 1970 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абаха, хонин бүриин 3,5 килограмм нооһо хайшалхаб» гээд ахалагша хонишон мэдүүлнэ.

...Альга ташалган! Сурун Жимбеевна аяар холо Москваһаа асарһан В. И. Ленинэй бюстые аймагтаа бэлэг болгон, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. Р. Потепаловта барюулна. Ильичэй тэрэ бюст дээрэ: «Колхознигуудай гурбадахи съездын делегат С. Ж. Цыретароваһаа» гэжэ һиилбэри гаргаатай.

Энэ үдэр аймагай колхоз, совхозуудай хонишод суглархадаа, гансахан зүблөөндэ хабаадаа бэшэ, мүн Колхознигуудай гурбадахи съездэ мордоһон өөһэдынгөө түлөөлэгшэтэй уулзажа, ажал хэрэгээрнь, ябаһан ябадалаарнь һонирхоо. «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон нүхэр Цыретаровагай Москвада оложо хараһан, сэрьигээ бодолдо шэбшэжэ ерэһэн юумэнүүд олон. Эдээн тухайгаа зүблөөнэй үндэр трибуна дээрэһээ түрүүшынхеэ үгэ хэлэжэ байхадаа, сэдьхэһэнээ дууһан хэлэжэ шадаашьегүй аалам. Теэд өөрынь һанал: съездһээ нютагтаа ерээд, ямар юумэн тухай бодомжолжо байһаниинь манай «Буряад үнэн» газетын декабриин 13-най номерто дэлгэрэнгыгээр толилогдоһон байнал!

Мүнөө энэ зүблөөндэ Колхознигуудай гурбадахи съездын делегат нүхэр Цыретаровагай: «В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойе угтуулан, социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадая. Ерэхэ жэлэй түл абалгые бэлэдхэлтэйгээр угтая. Нэгэшье хонидоо һубайруулангүйгөөр хурьгалуулая» гэжэ аймагайнгаа бүхы хонишодто хандаһаниинь юунһээшье үлүү шэнги һанагдана. Ахалагша хонишон нүхэр Цыретаровагай хүтэлбэрилдэг отарын хонишод үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлэдхээ. Хонин, хурьгадтань хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл бии. Ажалайнь халуун хаһада ямар хүнүүд хурьгашадаар хүдэлхэб гэжэ хэлсэгдэнхэй. Урда жэлнүүдтэ хурьгашан ябаһан Ханда Норбоева, колхозойнь механизатор Цыренжаб Лхамжапов гэгшэд хонидойнь түллэжэ байхада хурьгашадаар хүдэлхэ. Хонишодто өөһэдтэньшье найдахаар даа. Сурун Жимбеевнагай нүхэрынь Семен Цыретаров долоон жэл соо хонин ажалда ябана. Хүбүүниинь—Владимир хонишон болонхой, үдэшын дунда һургуулида һурана. Цыретаровтанай бүлэдэ олон жэлдэ сугтаа хүдэлһэн Цыбикдулма Сандакова байна. Эдэ нүхэдһөө жэшээ абахаар байнал. Һайнаар ажаллаха, бүгэдэндэ жэшээ харуулжа шадаха хадаал, Сурун Жимбеевна аймагайнгаа хонишодые ехэ амжалта туйлахыень мүрысөөндэ уряална ёһстой.

Зүблөөн дээрэ зүбшэхэ зүйлнүүд ехэ. Зэдын колхоз, совхозуудай хонишод хони үсхэбэрилгын ашаг олзотой талые һайса тэмдэглэһэнишье байгаа. Байгша ондо аймагай ажахынууд хамта 11,3 мянган центнер нооһо гүрэндэ худалдажа, нёдондонойхидо орходоо 2200 центнерээр ехэ нооһо абаа. Һүүлшын жэлнүүдтэ аймагай олохон ажахынууд хонин һүрэгөө нилээд олошоруулһан, үүлтэрыень һайжаруулһан, һайн шанартай нооһо гүрэндөө тушаадаг болоһон. Тиигэжэ гансахан нооһо худалдалгаһаа дүрбэ миллионһоо үлүү түхэригэй олзо ороһон гэхэ гү, али хараалагдаһан түсэбһөөнь гадуур хахад миллион шахуу олзо доход абтаа бшуу.

Илангаяа нарин нооһотой хонидые үсхэбэрилдэг ажахынууд ехэхэн амжалтатай. «Коммунизм» колхоз ажахынгаа гол һүрэгые үүлтэртэ хонидоор һэлгэжэ, дунда зэргээр хонин бүриһөө 27 түхэригэй олзо доход оруулаа, энэ жэлдэ хамта 1360 центнер нооһо гүрэндөө худалдаһан байха юм. Борьёогой совхозой гурбадахи фермые абажа харабал, 404 центнер нооһо гүрэндэ худалдахаар түсэблөөд, тэрэнээ жара гаран центнерээр үлүүлээ. Нооһонһоо абтаһан олзо доходынь 257,9 мянган түхэригтэ хүрөө.

Тиимэһээл Зэдын хонишод түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые хэрэглэжэ, ойрын жэлнүүдтэ хонин һүрэгөө олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха, племенной хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэхэ тухайгаа зүблөөн дээрэ тодорхойгоор хэлсэбэ. Үбэлэй түл абалгын харюусалгатай хаһа орохоёо байхада, эхэ хонидой отарануудые даагшанар ямар хүдэлмэри хэхэ тухайгаа зүбшэһэн, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтаха гэлсэпэи байна.

Съездын делегат нүхэр Цыретаровагай нютагтаа бусажа ерээд, саашанхи ажал тухайгаа хөөрэжэ байхадань, олон хонишод-коммунистнууд тэрэнэй хэлэһыень дэмжэбэ. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон, коммунист Юрий Парашютинский үгэ абахадаа.

— Һүүлшын хоёр жэлдэ зуунһаа зуу гараниие абажа байгаабди. Мүнөө нэгэшье хонидоо һубайруулхагүйбди. Толгой бүхэнһөөнь 3,2 килограмм нооһо хайшалхабди,—гэжэ мэдүүлнэ.

Энэ коммунистын ажалдаа үнэн сэдьхэлһээ хандажа, колхозойнгоо табиһан зорилгые бэелүүлхын түлөө хүсэжэ байһыень үгэ дээрэһээньшье ойлгохоор. Юрий энэ жэлдэ 420 толгой үүлтэртэ хонидые бригададаа нэмэжэ абаад, хоёр отара болгоһон, хамта мянга гаран толгой эхэ хонидые хурьгашадтаяа найман хүн хаража, ондо оруулхаар зориглонхой.

Гушаад гара мянган хонитой «Октябрьский» совхоздо эхэ хонидой 27 отара байрладаг. Урдань илангаяа хурьгадые олоорнь гарзалуулжа ондо оруулдаг энэ ажахыда һайн кадрнууд шэлэн олгдожо, ажал хүдэлмэринь горитой һайжараа. Эндэ түрүү хонишод Чагдар Цыденов, Цыбан Дашиев, Гарма Санжиев болон бусад ажалдаа шалгаржа, үбэлэй түл абалгада эрхимээр бэлдэжэ байна. Хонин ажалые хүгжөөхын тулада совхозой партийна организаци ехэ хүдэлмэри ябуулпан, олон коммунистнуудые хонишодоор томилһон байха юм. Совхозойнгоо хонишодой социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, абаһан уялгануудаа дүүргэхын, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэхын түлөө тэмсэжэ байпаниинь парткомойнь секретарь нүхэр Б. Ж. Тарбаев зүблөөндэ хабаадагшадта дэлгэрэнгыгээр хөөрөө.

«Мир» колхозой ахалагша хонишон С. Б. Бадмаев Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд дээрэ колхозой Жэшээтэ Уставай батлагдажа, колхозно байгулалтын саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ ехэхэн удха шанартай байһаниинь тэмдэглэнэ. «Заречный» совхозой хонишон Л. Д. Содбоев абаһан уялгаяа яажа дүүргэхэ, нэгэшье хонидоо һубайруулангүйгөөр хурьгалуулха, нооһо ехээр хайшалха тухайгаа зүблөөндэ мэдээсэбэ.

1970 ондо Зэдын хонишод харюусалгатай зорилго урдаа табинхай. Аймагай колхоз, совхозууд 110 мянганһаа үсөөн бэшэ түл абажа, ерэхэ жэлэй дүүрэтэр гол һүрэгтөө хонидойнгоо тоо 305 мянган толгойдо хүргэхэ. Дунда зэргээр бүхы эхэ хонидой зуун толгой бүриһөө 80-һаа үсөөн бэшэ хурьга абахаар хараа...

Ильичэй алдарта ойдо ... рюулан абтаһан иимэ ехэ у... га нэн түрүүн хонишодой ө... дынь ажалаа зүбөөр эм... хэһэнһээ дулдыдаха ... зүблөөн дээрэ хэлсэгдэдэ... һайшаалтайшье байгаа. ... хонишодой ажалда хаба... ондоошье асуудалнууд зүб... дэһэн байна. Племенной ... дэлмэри үргэнөөр ябуулха ... рэгтэ мэргэжэлтэдэй угаа ... үүргэ дүүргэхэ байһан ту... Зэдын гүрэнэй племстан... директор нүхэр Г. Г. Жа... нов, малые үбшэнһөө һэргы... асуудалаар аймагай гла... ветврач нүхэр М. Шиш... болон бусад үгэ хэлэбэ. ... зүблөөндэ хонишодой куль... на эрилтые хангаха, тэд... дунда эд бараа наймаалха ... дэлмэриие һайжаруулха ... хай тодорхойгоор хэлсэгд...

Хонишодой зүблөөн д... 1970 ондо социалис уялга... хараалагдахадаа, хамта 1... мянган центнер нооһо, зүб... марай хаһада эрье хони... шахан таргалуулжа, гу... мянган центнер мяха гүрэ... худалдаха гэлсэгдээ. ... нин ажалда ажахын тоос... нэбтэрүүлэгдэхэ, илангаяа ... луушуулай дундаһаа һа... кадрнууд бэлдэгдэхэ бай... Эдэ зорилгонуудаа бэелүү... шадаха байһандаа зүблөө... хабаадагшад этигээд, бүхы ... нишодоо Ильичэй алдарта ... до дэлгэрһэн социалис мү... сөөндэ үргэнөөр хабаадахы... уряалба.

Т. ГАРМАЕВ
манай корр...

…дэ үдэрнүүдэй сууряан эгүүридэ замхахагүй...

…Октябриин социалис ре- …илахатай хамта Россида …эн, таряашадай бодото … тогтобо. Дотоодын хар- …үүд, гадаадын булимта- … ушартай эбсэхэ арһань … Үзэн ядаһан совет заса- …хэ гэһэн зорилгонь до- … гадаадыншье дайсадые, …усые нэгэдүүлэн хамта- …э үе сагта алинииньшье … барижа, гансаараа оро- …хэгүй байба. Тиимэ дээ- …өөр хархис хүсэнүүд нэ- …тантада ородог гүрэнүү- …алга доро хара муухай …нуудаа ябуулжа ороһон …Россида эсэргүүгээр оро- …гли, Япон ба Франциие …архис этэгээдүүд бии ша- …үхирһан байгаа. Манай …үү добтолго үүсхэхэ хэ- …ал эдэ гүрэнүүд гол үүр- …эн юм. Большевизмын …эн болоһыень англо-аме- …риализм ойлгожо, ородой …дые дары түргэн даран …даань өөһэдынгөө рево- …үдые усадхаха гэһэн … гээд В. И. Ленин хэлэ- ….

…ные, Сибириие булимта- … абаха гээшые империа- …н шухала дээрэ тоолодог …А-гай тухирһан Япон

хаһаа гадна, эдэнэр инструкторнууд-офицернүүдые эльгээбэ.

Семеновтон болон хариин булимтарагшадтай тэмсэхын тулада Улаан Арми байгуулжа, тэрэниие бүримүһэн дэмжэхэ урятайгаар хүдэлмэришэдэй, хасагуудай, таряашадай болон буряадай депутадуудай Соведэй Забайкалиин областиин гүйсэдхэхэ комитет 1918 оной апрелиин 8-да бүхы арад зондоо хандаба. Семеновтонтой тэмсэхын түлөө Забайкалиин нютагай засагууд бүхы ажалшадые элсүүлхын тулада эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулна.

«Семеновтой тэмсэхэ хэрэгтэ бүхы юумэеэ зорюулха!» гэһэн большевигүүдэй партиин уряае Забайкалиин хүдэлмэришэд, хасагууд болон таряашад халуунаар дэмжэбэ. Городуудта, хүдэлмэришэнэй тосхонуудта, станцинууд болон һуурин газарнуудта хубисхалша отрядууд байгуулагдаба. Игэжэ богонихон хугасаа соо Забайкалиин ажалшад табан мянга гаран морин сэрэгшэдые Семеновто эсэргүүгээр табиба.

Сибирь болон Алас-Дурнада Совет засагтай тэмсэхэ зорилгоор баруун оронуудай эзэрхэг түримхэйшүүл Чехословакиин корпус хэрэглэхэ гэжэ шиидэбэ. Энээндэнь 40 мянга гаран сэрэгшэд байһан юм. Австриин армида алба хэжэ ябаһаар плендэ ороһон солдадууд болон офицернүүдые Алас-Дурна зүгөөр

Буряадай националистнуудай туһаламжаар 1919 оной февральда Японой түшэмэл Нейсе-гэгээн түрүүтэй Шэтэ хотодо агуу ехэ Монголой гүрэн гэдэгые байгуулба. Энэ гүрэн бүхы монгол угсаатаниие нэгэдүүлхэ гэһэн зорилготой байһан ха. Монгол

Сибарь ба Алас-Дурнада партизануудай хүдэлөөнэй эхилһээр 50 жэл болобо.

ороной, Буряадай ажалшан арад зон энэ муухай һанаашалгыень дэмжээгүй, тиигэжэ Японой, Семеновой хүсэл эрмэлзэлгэ буруу һүрэбэ.

Партиин Центральна Комитет, В. И. Ленин Сибирьтэ партийна нюуса хүдэлмэри ябуулха, партизанай хүдэлөөе дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхаралаа табидаг байба. РКП(б)-гэй ЦК-гай, тэрэнэй Сибирьтэхи бюрогой ЦК-гай ударидалга доро бүхы Сибирь дотор, тэрэ тоодо Буряад орон дотор большевигүүдэй нюуса организацинууд байгуулагдаба. Забайкалиин баруун хажууда 1918 оной эсэс багаар большевигүүдэй нюуса бүлэгүүд болон комитедүүд бии боложо эхилбэ. 1918 оной ноябрьда РКП(б)-гэй нюуса комитет Верхнеудинскдэ байгуулагдаа һэн.

Плешков болон бусад нюуса хүдэлмэридэ хабаадалсадаг бэлэй.

Эрхүүгэй губерниин буряад коммунистнууд 1919 оной эхеэр Эрхүүдэ Буряадай коммунистнуудай нюуса бүлэг байгуулба. Г. Г. Данчинов, А. А. Маркизов, С. Х. Николаев, М. Н. Ербанов гэгшэд энэ бүлэгтэ оролсобо. Энэл жэлэйнгээ зун баруун буряадай зарим нютагуудаар большевигүүдэй бүлэгүүд байгуулагдаһан түүхэтэй.

Буряадай нюуса бүлэгүүдые сэхэ ударидаха, ажалша буряадуудые зэбсэгтэ буһалгаанда бэлэдхэхэ зорилгоор 1919 оной эсэс багаар РКП(б)-гэй Эрхүүгэй комитет Буряадай секци эмхидхэбэ. М. Н. Ербанов, Г. Г. Данчинов, И. А. Ильин гэгшэд энээндэнь оролсоо һэн. РКП(б)-гэй Эрхүүгэй комитедэй дэргэдэ Буряадай секциһээ М. Н. Ербанов түлөөлдэг байба. Нютагуудтахи коммунистнуудтай улам нягта холбоо байгуулха, шэнэ бүлэгүүдые бии болгохо, буряад зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри улам шангадхаха, нютагай большевигүүдэй партизануудтай холбоо барисаа байгуулхадань туһалха зорилготойгоор Буряадай секци хүдэлмэреэ ябуулна.

1919 оной хабар Улаан Сэрэг добтолжо эхилээд, Колчагай сэрэгшэдэй фронт руу нэбтэрэн оробо. Ноябриин 14-дэ Омск, декабриин 14-дэ Новониколаевск сүлөөлэгдөө. 1920 оной январиин 8-да Улаан Сэрэгэй частьнууд Красноярск хүрэбэ. Улаан Армиин илалта түгэс дабшалта Зүүн Сибирьтэ. Забайкалида партизанай хүдэлөө улам үргэдхэхэ үүдэ нээжэ үгэбэ. 1919 оной эсэс багаар Ангар шадар, Ленэ мүрэниие зубшаад, Забайкалиин нютагуудаар партизанай хүдэлөөн улам үргэн дэлисэтэй болоһон байна. 1919 оной декабриин 20—21-дэ Черемховын горнягууд буһалгаа хэбэ. Тэндэхи гарнизоной солдадууд буһалгаае дэмжээ. Боохон-Укырска нюуса организациин коммунистнууд декабриин 22-то Колчагай милициие зэбсэгһээнь буулгажа, засаг түрэ сэрэгэй революционно комитедтэ оруулба. Тиигэжэ Эрхүүгэй губерниин үгытэй таряашад хариин булимтарагшадтай, сагаантантай хэгдэжэ байгаа тэмсэлдэ бүгэдөөрөө оролсоо. П. Балтахиновай ударидалга доро Буряадай морин сэрэгэй партизанай отряд эмхидхэгдээ. Эрхүү шадархи 53-дахи полк 1919 оной декабриин 24-нэй һүни буһалгаа хэбэ. Декабриин 28-да, 1920 оной эхеэр Эрхүүдэ буһалгаан эхилжэ, город сүм сүлөөлэгдэбэ.

Забайкалида Совет засагай түлөө тэмсэл хадаа бүхы Сибириин арадуудай хамтын тэмсэлэй нэгэ хуби мүн болоно. 1919 оной эсэс багаар РКП(б)-гэй Прибайкалиин нюуса комитет Баруун-Забайкалиин бүхы ажалшадые зэбсэгтэ буһалгаанда бодохыень уряалһан байна. 1919 оной хоёрдохи хахадта буһалгаан эхилжэ, Мухар-Шэбэр, Буй, Бага-Куналей, Бэшүүр, Тарбагатай болон бусад нютагуудаар дэлгэрээ. Партизанай отрядууд байгуулагдаба. Дүршэл ехэтэй командирнууд К. Лощенков, Смолин, П. Аносов, Е. Петров, Ф. Чебунин, И. Афанасьев, К. Данилов болон партийна хүдэлмэрилэгшэд—И. Ковалев, В. Мачтоков, Д. С. Смолин, С. Широких-Полянский, А. Смолин, А. Плис болон бусад эдээниие ударидалаг байба. Буһалгаан улам үргэдэнэ. 1920 оной январиин 10-най һүни большевигүүдэй Хүдэриин нюуса бүлэгэй ударидалга доро Сэлэнгын адагта таряашадай буһалгаан эхилээ. Январиин 14-дэ Баргажанда большевигүүдэй гарта засаг түрэ абтаа. Буһалгаанай эхилхэтэй хамта Буряад нютагуудта партизануудта туһаламжа үзүүлхэ бодото хэмжээнүүд абтадаг байба. Буу зэбсэг, эдеэ хоолой зүйл, хубсаһа хунар болон бусадые суглуулдаг һэн.

Эдэ буһалгаануудые хариин булимтарагшад ба семеновтоной дараха гэжэ хэдышье оролдоо һаань, юумэн бүтэдэггүй байба. Ганзурино, Схин-Булаг, Загдама гэдэг нютагууд шадар дайсадай алууршадай отрядуу-

дые партизанууд үй бута сохёо бэлэй.

1920 оной январь, февраль һаранuудта Прибайкалиин нюуса комитет сүлөөлэгдэһэн районуудта съездүүдые үнгэргэнэ. 1920 оной январьда Тарбагатайда болоһон Верхнеудинскэ ба Сэлэнгын уезднүүдэй ажалшадай съезд сагаантанай засаг дары унагаажа, Совет засаг тогтоохо, хариин булимтарагшадые орогүй намнаха гэжэ тогтообо.

1920 оной январиин 25-һаа 30 болотор Баруун-Забайкалиин ажалшан арадай съезд Бэшүүртэ болоо. ВЦИК ба Арадай Комиссариадай Совет энэ съездые амаршалба. Прибайкалида Совет засаг тогтоохо, хүдэлмэришэдэй, таряашадай болон буряадай депутадуудай Соведүүдэй түбэй гүйсэдхэхэ комитедтэ засаг түрые бүримүһэн дамжуулха тэһэн шиидхэбэри энэ съезд дээрэ баталан абтаба. Хариин сэрэгшэдые намнан гаргаха гэһэн Тарбагатайн съездын шиидхэбэриие энэ съезд һайшаагаа.

Тус съездын шиидхэбэриин ёһоор, партизанай отрядууд Улаан Сэрэгэй түхэл маягаар хубилган байгуулагдаба. Сэрэгэй главна штаб бии болоо. Е. В. Лебедев главнокомандалагшаар, Б. Н. Доброправов штабай начальнигаар томилогдоо. Игэжэ бүхы фронтнууд энээнээ мэдэлтэй болобо. Прибайкалиин ЦИК-эй ударидадаг Соведүүдые дары һунгажа эхилхэ гээд съезд хүдэлмэришэд, таряашад, хасагуудые, буряадуудые уряалба. Энэ үедэ Баргажанда, Хүдэридэ, Доодо-Анаада иимэ съездүүд үнгэргэгдөө.

Эрхүүгэй ревкомой шиидхэбэриин ёһоор, Прибайкалиин партизануудта туһалхын тулада Эрхүүдэ 1920 оной февралиин 2-то Забайкалиин 7-дохи совет дивизи байгуулагдажа эхилбэ. Энээндэ Забайкалиин совет сэрэгшэд һүүлдэнь оролсодог болоо бэлэй. Февралиин 23-да энэ сэрэгшэд Сэлэнгын адагай районой Хүдэри һууринда хүрэжэ ерэбэ. Хүдэриин партизанай отрядууд эдээнтэй нэгэдээ. Февралиин 28-да Забайкалиин бүлэг сэрэгшэд Верхнеудинск тээшэ дабшаба.

Забайкалиин бүлэг сэрэгшэдэй, партизануудай главна штабай түсэбэй ёһоор, городой гурбан тээһээ добтолго эхилээ. 1920 оной мартын 2-то Верхнеудинскһээ үй бута сохигдожо эхилһэн Семеновой сэрэгшэд намнуулба. Мартын 9-дэ японууд гаража арилаа. 1920 оной мартын тэн багаар сагаантан, хариин булимтарагшад Баруун-Забайкалиин дэбисхэр дээрэһээ сүм намнуулжа тонилоо.

1920 оной эхеэр Совет республика ехэ хүндэ хүшэр байдалда ороһон юм. Юуб гэхэдэ, Совет Россида хоёр тээһээнь дайгаар орохо аюул тохёолдобо. Иимэ ушар байдалай тохёолдоходо, партиин ЦК, Советскэ правительство Зүүн Сибирьтэ Совет засаг тогтоожо байха үедөө Забайкалида, Алас-Дурнада энэ хэрэгые зогсоожо, Дальневосточно Республика байгуулха гэжэ шиидэбэ. Байгалһаа сааша добтолго хэхэгүй гэжэ Улаан Сэрэгтэ заабари үгтөө. Энэ хадаа холын хараатайгаар хагдэһэн алхам мүн. Юуб гэхэдэ, япон-америкын сэрэгшэдтэй дайлалдахагүй гэһэн байгаа. Дальневосточно Республика 1922 оной эсэс болотор байһан юм. 1922 оной октябриин 25-да арадай сүлөөрэлгын армиин частьнууд, партизануудай отрядууд Владивосток оробо. Алас-Дурна зүгэй хариин булимтарагшадһаа, сагаантанһаа сүм сүлөөлэгдэхэдэ, энэ республика үүргэеэ дүүргэһэн юм.

Игээд байхадаа, Буряад орондо партизанай хүдэлөөнэй эхилһээр 50 жэл гүйсэбэ. Коммунис партиин ударидалга доро партизануудай отрядууд дайсанай ара талада айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулжа, түрэл оронойнгоо газар дайдые гадаадын булимтарагшадһаа, сагаантанһаа сүлөөлхэ хэрэгтэ онсо ехэ үүргэ дүүргэһэниинь элитэ. Эдэнэрэй хэһэн хэрэг хэзээдэшье мартагдахагүй.

Д. БАЖЕЕВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ партизанудай хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсагшад а й нэгэн Петр Владимирович Агильдин пионернүүдэй дунда.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

…н дэбисхэр дээрэ оробо. … апрелиин 5-да Японой сэрэгшэд Владивостогто …кэ Алас-Дурнада, Си-…иин сэрэгэй добтолгын …э ушар тодорхойлһон …ар байдал тон түгшүү-…обо гэжэ нүхэдэй һонорто …ала. Японууд добтолхол …һаа иимэ юумэн болохо. …нь эдээндэ туһалхая …шар иимэһээ энэ дороо, …арангүй бүхы хүсэеэ бэ-…лхэ шухала,—гээд В. И. … оной апрелиин 7-до …ой Совэдтэ эльгээһэн те-…огоо хэлэһэн байдаг.

…энэ хэлээшэнь саашанхи …үдэр, бодото байдалаар …а һэн. Японтоной һүү-…востогто Англиин отряд, …рикынхид буугаа бэлэй. … городые эзэрхэг түрим-…ээлгэтэй үүдэн» болгоо …эр Алас-Дурна, Сибирь-…улимтарагшадай сэрэгэй …м эршэдэбэ. Энэл үедэ … дэбисхэр дээрэ атаман «Забайкалиин областиин …во» гэжэ нэрэтэй хархис тогтоогоо. Антантын гү-… хэрэгтэнь туһалалсаһан …новые мүнгөөр, буу зэб-…эй түхеэрэлгээр ханга-

дамжан, орон нютагаа бусахыень Советскэ правительство зүбшөөһэн байгаа. Тиигэжэ Чехословакиин сэрэгшэдэй Сибириин түмэр замаар дабшажа ябахадань, баруунай эзэрхэг түримхэйшүүл дотоодын дайсадтай хамтараад, 1918 оной майн эсэс багаар Сибирь, Алас-Дурнын олон городуудаар буһалгаа эмхидхээ һэн.

Сибирьтэ, Алас-Дурнада Совет засагай саг зуура унагаагдаад байха үедэ Америкын, Японой, Англи болон Франциин булимтарагшадай, дотоодын дайсадай хүсэл оролдолгоор энэ газар дайда дээр хархис засаг тогтоогдобо. Эрхүүгэй губернидэ һуудаг буряадууд Колчагай засагта, Забайкалиин буряадууд Семеновой засаг доро оробо. 1919 оной сентябриин 29-дэ Верхнеудинскдэ Японой сэрэгшэдэй түрүүшын бүлэг ерэбэ. Прибайкалида байһан Японой сэрэгшэдэй нэгэ дивизи Доодо-Онгостойдо байрланхай. 1919 оной апрельдэ Америкын булимтарагшадай 27-дохи ябаган сэрэгэй полкын хоёр батальон штабтаяа эндэ оруулагдаба. Забайкалиие һабартаа оруулхадаа, хариин булимтарагшад, дотоодын дайсад Совет засагай зургаануудые үгы хэжэ, буржуазин гурим ёһо тогтооһоной һүүлээр харата муухай ябуулга хэжэ оробо.

Азиин газар дайдые булимтаран абаха хүсэлэнтэй Японой хархисууд

Г. И. Камынин, Г. Т. Петров, И. Е. Изаксон, М. К. Монойленко, Л. Л. Непомнящий гэгшэд энээндэнь оролсобо. 1919 оной эхеэр А. П. Вагжанов (Петрович) энэ комитедтэ оруулагдаба. 1919 оной апрельдэ болоһон городой партийна конференци дээрэ И. А. Кузнецов түрүүтэй шэнэ комитет һунгагдаба. Верхнеудинскын олон предприятинуудта, хүдэлмэришэдэй дунда нюуса ячейкэнүүд хүдэлдэг болобо. Мүн Мысовая, Хилок станцинуудта, Посольскын консервын заводто, Тарбагатайн шулуу нүүрһэнэй уурхайда, Петровск заводто, Ганзуринда, Баргажанда, Хүдэридэ иимэ ячейкэнүүд хүдэлдэг байба. Гадна партиин зарим гэшүүд Бэшүүр, Десятниково, Оймор гэдэг нютагуудта таряашадай дунда хүдэлмэри ябуулдаг болоо. 1919 оной мартда Омскдо болоһон Сибириин нюуса III конференциин шиидхэбэри Прибайкалиин нюуса комитедэй хүдэлмэри шангадхаха хэрэгтэ ехэ удха шанартай байһан юм. Колчагта, хариин булимтарагшадта эсэргүү хүдэлмэришэд ба таряашадай зэбсэгтэ буһалгаанда бэлэдхэхэ тухай заабари тус конференци үгэһэн байгаа. Баруун-Забайкалиин коммунистнууд энэ буһалгаанда бэлэдхэл түргэнөөр ябуулжа оробо. РКП(б)-гэй Прибайкалиин комитет буряад зоной дунда энэ хүдэлмэри ябуулдаг байба. Буряадууд Г. С. Носырев, В. С.

ХИЛЫН саанаһаа

ЛЕНИНСКЭ ОЙДО БЭЛДЭНЭ

ДЕЛИ. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе һайндэрлэлгэ үнгэргэхэ бүхэиндиин комитет Индиин ниислэлдэ байгуулагдаа.

500 гаран хүнһөө бүридэһэн комитедэй составта түбэй правительствын министрнүүд, Индиин хэдэ хэдэн штадуудай губернаторнууд ба главна министрнүүд, парламентын ба хуули гаргалгын суглаануудай депутадууд, университедүүдэй ректорнууд, мэдээжэ уран зохёолшод, журналистнууд, ниитын элитэ ажал ябуулагшад оролсоно.

ЗАЛУУ КОММУНИСТНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨН

ВЕНЭ. (ТАСС). Австриин залуушуулай коммунис хүдэлөөнэй (КМДА) эдэбхитэдэй зүблөөн декабриин 13—14-дэ болоо гээд «Фольксштимме» газетэ мэдээсэнэ. Национальна соведэй һунгалтада бэлдэхэ тухай, КМДА-гай бүлэгүүдэй ажал ябуулга тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Һунгалтада бэлэдхэхэ тухай КПА-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Вальтер Вакс элидхэл хээ. Һунгалтын урда тээхи тэмсэлдэ залуу коммунистнууд компартитай суг ябуулга хэхэ ёһотой гэжэ үгэ хэлэлгэдэ хабаадагшад онсолон тэмдэглээ.

КМДА капиталис байгуулалтада эсэргүү ябуулга хэхэ, юуб гэхэдэ, мүнөө табигдажа байһан «асуудалнуудые ниитын байгуулалтые хубилгангүйгөөр шиидхэхын аргагүй» гээд газетэ заана.

КМДА-гай саашанхи хүгжэлтын асуудалнууд зүблөөн дээрэ мүн лэ зүбшэн хэлсэгдээ. КМДА-гай зэргэдэ залуушуулые саашадань абалгада туһалха ёһотой олон дурадхалнууд оруулагдаа.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДАЙ ГОЛ ҮҮРГЭ

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXIV сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ

НЬЮ-ЙОРК. ТАСС-ай корреспондент В. Осипов иигэжэ дамжуулна: ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXIV сесси буу зэбсэг хураалгада хамаатай асуудалнуудаар хэдэ хэдэн резолюцинуудые баталан абаад, декабриин 17-до хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Хүн түрэлтэнэй һанаа сэдьхэл ехээр зобоодог уласхоорондын шухалын шухала асуудалануудаар ООН-до гурба һарын турша соо үгэ хэлэлгэ болоо.

Эндэ социалис оронуудай делегацинууд гол үүргэ дүүргээ. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй хараа бодол ба үүсхэл Ассамблейн хүдэлмэриин ябасые нилээд ехээр тодорхойлһон байна бшуу.

Уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ тухай Советскэ Союзай оруулһан дурадхалнуудта сессиин хүдэлмэрилжэ эхилһэн сагһаа хойшо гол анхарал хандуулагдадаг байгаа. Советскэ үүсхэл олон делегациин зүгһөө ехээр һайшаагдаһан байна. Совет дурадхалнуудай удха шанарые доошолуулха гэжэ баруун оронуудай түлөөлэгшэдэй оролдоһон һэдэлгэнүүд амжалта туйлажа шадаагүй.

Генеральна Ассамблей совет дурадхалнуудай шухала удха шанартай байһые баталан абаһан резолюци соогоо тэмдэглээ, зүбшэн хэлсэлгын үедэ хэгдэһэн мэдүүлгэнүүд ба ажагналтануудые хаража үзэхыень, энэ асуудалаар өөһэдынгөө һанамжануудые 1970 оной майн 1 хүрэтэр генеральна секретарьта хүргэхыень ООН-ой гэшүүн бүхы оронуудта һанамжалан дурадхаа.

Химическэ ба бактериологическа (биологическа) зэбсэгүүдые ухаалан зохёолгые, бүтээлгые ба нөөсэлэлгые хорихо, тэдэниие усадхаха тухай бүлэг социалис оронуудай дурадхаһан конвенциин проектдэ сесси дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаа.

1925 оной Женевскэ хэлсээнэй шухала удха шанартай байһан ба химическэ, бактериологическа зэбсэг хэрэглэлгые усадхаха шухала байһан тухай Генеральна Ассамблейн баталан абаһан резолюци соо һайнаар хэлэгдэһэн байна. Химическэ ба биологическа зэбсэгүүдые уласуудай хоорондын зэбсэгтэ тулалдаануудта хэрэглэлгые уласхоорондын бүгэдэндэ мэдэрэгдэһэн ёһо гуримда харша гэжэ соносхоһон 1925 оной Женевскэ протоколой удха шанарые бага болгохо гэжэ оролдоһон баруун оронуудай һэдэлгэнүүдые Генеральна Ассамблей буруушаагаа. Энэ резолюциие баталан абалгые США, Португали ба Австралиин делегацинууд буруушаажа дуугаа үгөө.

Дутын Зүүн зүгтэхи оршон байдал тухай асуудал Генеральна Ассамблейн XXIV сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Хашалта хэһээлтэ хэхэ, газар нютагуудые бүрин хүсэдөөр эзэмдэхэ гэһэн Израилиин политика Палестинын нютагаа урилагшадай байдал тухай үгэ хэлэлгэнүүдэй үедэ ерид шууд буруушаагдаа.

Расис ба колониальна засаг түрэнүүдые усадхаха тухай асуудалда сесси дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаһан байна. Сессиин баталан абаһан бүхы документнүүд колониальна гуримда эсэргүүгээр шэглүүлэгдэнхэй. Расис-колониальна гуримуудые усадхаха замдахи гол һаад түбэгүүд хадаа баруун гүрэнүүдэй политика, империалис монополинуудай ябуулганууд болоно гээд баталан абтаһан резолюцинууд соо хэлэгдэнхэй.

Хүн түрэлтэндэ эсэргүү гэмтэ ябуулга хэһэн сэрэгэй гэмтэдые саг болзорһоонь дулдыдуулангүйгөөр бэдэрэн олохо, бариха ба хэһээхэ шухала хэмжээнүүдые абахыень бүхы гүрэнүүдые ООН-ой Генеральна Ассамблей уряалаа.

Вьетнамай газар дээрэ американ сэрэгэйхидэй хэдэг гэмтэ ябуулгануудые, араб хүн зондо эсэргүүгээр Израилиин хэдэг гэмтэ ябуулгануудые олон делегаци заагаһан байха юм.

Олон оронуудай зүгһөө дэмжэгдэдэг ГДР-тэ, бусад социалис оронуудта эсэргүү газаашалгын хэмжээнүүдые абалгадань империалис гүрэнүүдтэ бүри бэрхэтэй боложо байна гэжэ Генеральна Ассамблейн XXIV сесси харуулаа.

Гэбэшье хэдэ хэдэн асуудалаар баруун оронууд өөһэдынгөө шиидхэбэринүүдые ООН-до абхуулжа шадаа. Тусхайлбал корей арадай аша туһада харша, Корейе амгалан ёһоор нэгэдүүлгэдэ һаад ушаруулхаар шиидхэбэриие Генеральна Ассамблей баталан абаһан байна.

Империализмда ба колониальна гуримда эсэргүү шиидхэбэринүүдые Генеральна Ассамблейн XXIV сесси баталан абаһан байна.

Баруунай тала баридаг хүсэнүүд диилдэбэ

ДЕЛИ. (ТАСС) Уттар Прадеш штадай главна министр Ч. Б. Гупта, тэрэнэй кабинедэй гурбан министр Индиин национальна конгресс гэжэ партиһаа гаргагдаа. «Партида харша ябуулгануудай түлөө» ИНК-һээ Ч. Б. Гуптын тала баридаг 100 шахуу хүнэй гаргагдаһанай һүүлээр энэ шиидхэбэри баталан абтаһан байна.

Аймагай газетэнүүд мэдээсэнэ

…ШАДАЙ ҮХИБҮҮД — ИНТЕРНАДТА

…айн дунда һургуулида … совхозой модошо дарха- …үхибүүдэй байха тусхай … барижа үгэһэн юм. Мү- … интернадта совхозой мал- …үхибүүд байрлаад, һур- … һуралсажа байнхай. …ат һургуулиин багшанар …аськова, О. Т. Васильева, …атожапова гэгшэд ээлжээ-…э дежурлажа, үхибүүдэй …үзэхэ, амархадань туһал-…үүжүүлгын хүдэлмэри … байдаг юм. Жэшээнь, …үлэгшэ В. И. Гаськова …үхибүүдэй хүсөөр концерт …кэ эхилэнхэй. Удахагүй …түрэлхидтөө — малшадта … концерт харуулха юм. …0-дахи классай һурагшад … шефтээ абаһан байна. …үхибүүдэй сүлөөтэй сагаа …арта ябажа үнгэргэхэ-…рап һайханай номуулые …бажа уншахадань ходоодо …ка үзүүлжэ, заабарилжа …болоо.

«Зэдын үнэн».

…ИЗАТОРНУУД ЭЛИДХЭНЭ

…нский» колхозой механи-…и хүдөө ажахын техникэ …лха түсэбөө болзорһоонь …үргэхэ зорилго урдаа та-…ам. Механизаторнууд Кол-…ай бүхэсоюзна гурбада-…ын хүдэлмэрилһэн үдэр-нүүдтэ илангаяа урма зоригтойгоор ажаллажа гараа. Мүнөө эдэнэр 15 трактор, 20 сеялкэ, 40 гаран плуг болон бусад зэр зэмсэгүүдые һайн шанартайгаар заһабарилаад байна.

«Ленинэй зам».

Мухар-Шэбэр.

ЗАХААМИНАЙ ҺАМАР — ОМСКЫНХИДТО

Энэ жэлдэ хушын һамарай ургаса элбэг байжа, аймагай «Закаменский» госпромхоз һамар бэлэдхэхэ даабаряа дүүргэжэ шадаһан байгаа. Бүри зун байхада тус госпромхоз Омск хотын облпотребсоюзтай тэдэнэртэ һамар эльгээхэ тусхай договор баталһан юм. Мүнөө Захааминай байгаалиин баялигуудай нэгэн—һамар тус договорой ёһоор захигшадтаа эльгээгдэнэ. Хамта дээрээ 100-гаад тонно һамар Омскын ажалшадта эльгээгдэхээр багсаагдана.

«Ажалай туг».

Захаамин.

ЕРЭХЭ ЖЭЛДЭ БЭЛЭДХЭНЭ

Онохойн совхозой хоёрдохи отделениин таряашад ерэхэ жэлдэ баян ургаса хуряажа абаха зорилго урдаа табина. Эдэ үдэрнүүдтэ тус отделениин механизаторнууд таряанай поли дээрэ наг шэбхэ зөөжэ эхилбэ. Мүнөө тус отделениин гурбан бригадын гэшүүд наг шэбхэ зөөлгэдэ хабаадалсана.

Овощ ургуулагша А. Ф. Мильгуновагай хүтэлбэрилдэг звеногойхид ерэхэ жэлэй ургасын талмай дээрэ 800 тонно, парнигта 170 тонно шэбхэ зөөгөөд байна. Мүн Е. К. Спиридонов, С. Н. Спиридонов гэгшэдэй ударидадаг бригадын гэшүүд куузику, хартаабхын полинууд дээрэ тус тустаа 800—400 тонно наг шэбхэ гарганхай.

«Вперед».

Загарай.

ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭБЭ

Баргажанай леспромхозой бага комплексно бригаданууд ажалдаа үйлэдбэриин түрүү дүй дүршэл хэрэглэжэ, ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Тус леспромхозой коммунист В. М. Белых, Г. С. Яричин, Н. А. Молчанов, В. В. Тарантин гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бага комплексно дүрбэн бригада модо бэлэдхэхэ жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа һаяхан мэдээсэбэ. Энэ бригаданууд 11 һарын туршада 79180 кубометр модо бэлэдхэһэн байна. Энэнь бүхы жэлэйнь даабариһаа 15180 кубометр үлүү болоно.

Мүн Журавлихын модо бэлэдхэлэй пунктын эбтэй эетэй коллективэй А. С. Павлов, В. Н. Попов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бага комплексно бригаданууд жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэһэн байна.

«Баргажанай үнэн».

ШЭНЭ УСТАВ ШУДАЛНА

Эдэ үдэрнүүдтэ хүдөө тосхоной ажалшад Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын материалаар һонирхоно. Аймагай «Восточные Саяны» колхозой Талын отделениин фермэ, гүүртэ, бригада болон заһабарилгын мастерскойдо малшад, таряашад, механизаторнууд сугларжа, колхозой шэнэ Уставтай танилсана. Шэнэ Устав шудалха хэшээлнүүдые отделениин партийна организациин секретарь М. А. Соковиков, отделениин агроном Ю. В. Будаев гэгшэд үнгэргэнэ.

«Саяан».

Түнхэн.

ХЭДЭН МЯНГААД АРҺАН

Намар, үбэлэй агнууриин хаһын ороходо, ангуушад нэн түрүүлэн ондатра барижа эхилдэг. Һараһаа үлүү саг соо агнуурила гараһан ангуушад И. С. Бабкин, Н. А. Маслов, П. П Маслов гэгшэд тус тустаа 1500-һаа дээшэ ондатрын арһа һаяхан тушааба. Мүн Л. А. Кожемяченко, Т. П. Брянский, П. А. Сотнич, В. П. Шипицин, И. И. Аверин гэгшэд ондатрын мянгаад арһа тушааһан байна.

«Байкальские огни».

Кабанск.

ХҮН ЗОНОЙ ТОО БҮРИДХЭЛДЭ БЭЛЭДХЭЛ

Хүн зоной тоо абаха бүхэсоюзна бүридхэлдэ бэлэдхэл шиидхэхы үедөө оробо.

Бүридхэл үнгэргэхэ кадрнуудые хүнэй тоо абалгын хэрэг дансатай танилсуулха, бүридхэлэй бэшэлгэ хүтэлүүлжэ дүршүүлхэ, һургаха гээшэ мүнөөдэрэй шухала зорилго болоно.

Улаан-Үдэ городой Железнодорожно районой ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй дэргэдэ хүн зоной тоо бүридхэхэ талаар нэгэдэхи таһагай тоологшодой дүрбэн үдэрэй семинар боложо байна.

ЗУРАГУУД: 1. Тоологшод хэшээл гаража байна. 2. Таһагые даагша, коммунис Жалсаран Содномович Содномов тоологшо нүхэр А. И. Калашниковатай участогайнь зоной тоо һонородхоно.

М. СУТУРИНАЙ фото.

М. МАДАСОН

БАГША ТУХАЙ ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Ленэ мүрэн шэргэхэгүй
урдажал байха,
Ленинэй һургаал
мартуулхагүй һургажал
байха.
Набша сэсэг наранай
дулаанһаа,
Наһанай жаргал
Ленинэй партиһаа.
Хурдан мориной туруун
хурса,
Ленинэй партиин
һургаал хурса.
Буряадай байдалые
большевик зохёогоо,
Бултанай жаргалые
Ленин зохёогоо.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:
- Үхибүүдэй театр тухай.
- Шэнэ кино тухай.
- Г. Раднаевагай шэнэ шүлэгүүд.

Галина РАДНАЕВА

ХАДАДА ТҮРЭҺЭН ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

Хадын оройһоо
харьян унаһан
зээрэг үһанһаа
Булган малгай,
шэршүү сэнхир
хормойе гоёшооноб.
Хабсагайн хүмэгһөө
мултаран гараһан
наранай туяаһаа
Бугаагтан гараһан
долоон һолонгоор
шүлэг гүрэнэб.
Тунга уһанай
дуһал соо
тунаһан огторгойе,
Бамбагар үүлэ
туяа-сасагтайнь
уужа саданагүйб.
Талын горхонтой
худа болохоор
тэгүүлһэн булагые
Буряад заншалаар
хүжэ ногоон
хоймортоо урилайб.

ЗАХЯА

Золтой ябахадаш,
мүрьеш ташан,
баярлаха хабатай
Зугаа шогтой,
үнэн нүхэдтэй
ябаһандаа хүхи.
Зүдэрөөд ябахадаш,
гараа һарбайжа,
туһалха сэдьхэлтэй
Зоригоор бадарһан
этигэл дүүрэн
нүхэдөөрөө омогорхо.
Нүхэр гээшэмнай
эдихэ уухаараа
бэшэл даа,
Этигэл дүүрэн
наһанайш тулгуури
гэжэ ойлго.
Нүхэр гээшэмнай
хүхихэ сэнгэхээрээ
бэшэл даа,
Эрьехэ үдэрэйш
ажабайдалай эхин
гэжэ мэдэ.
Ханилха нүхэрөө
бэдэрээб гэжэ
бү зүдэрэ,
Хажуудахи хүндөө
сэдьхэлээ нээжэ,
үгэеэ ойлголсо.
Хубсаһаарнь бэшэ,
сэдьхэлээрнь хүниие
хүндэлжэ һура,
Хүгшэн, залуу гү,
үхибүүн гэжэ
бү голо.
Гансаараа ябаад,
жаргахам гэжэ
эндүүржэ һуунхаар,
Ганса сусалһаа
гал гарадаггүй
гэһэншни дээрэ.
Зуун түхэригтэйдөө
баянби гэжэ
ама алданхаар,
Зуун нүхэдтэйдөө
бардамби гэжэ
хүхиһэншни дээрэ.

Хүүгэдэй театрай 50 жэл

ҮХИБҮҮДЫЕ ҺОНИРХУУЛХА ШУХАЛ

Энэ жэлэй декабрь һарада хүүгэдэй совет театр таби наһаяа гүйсэбэ.

Октябриин социалис революциин урда манай орон дотор хүүгэдэй театр гэжэ оройдоо байгаагүй юм. Хүүгэдтэ зорюулһан зүжэгүүдые хаа ганса табидаг һаа, харин ажалша зоной үхибүүд тэдэниие харaха аргагүй байһан. Имагтал Октябриин Социалис революци, В. И. Ленин үхибүүдые өөрын театртай болгоо бшуу.

Эгээ түрүүшын тиимэ театр Саратов хотодо 1918 оной октябриин 4-дэ нээгдэһэн. Һүүлээрнь Москва, Ленинград, Киев болон бусад хотонуудта байгуулагдаһан. Хүүгэдэй театр анха түрүүн эмхидхэгшэдэй тоодо Брянцев, Сац болон бусад ажал ябуулагшад оролсоно.

Мүнөө ганса РСФСР дотор хүүгэдэй зуу гаран театр хүдэлжэ, жэлһээ жэлдэ олошорно. Залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ коммунис парти, Советскэ правительство нигэжэ эсэгэ ёһоной анхарал саг үргэлжэ хандуулна бшуу.

Манай Улаан-Үдэдэ хүүгэдэй театр нээхэ гэһэн һанамжа ород драмын театрай директор А. В. Александров анха түрүүн оруулһан, 1965 ондо кукольна бүлэг эмхидхэһэн бэлэй. Болгар драматург Минчев гэгшын «Шандаганай һургуули» гэһэн зүжэг бэлдээд, тэрэл онойнгоо ноябриин наймандa табиһан, В. Чернягай «Арюухан сэбэр Василиса», М. Маляревскиин «Баярай зүрхэн» гэһэн зүжэгүүдые бэелүүлжэ, эдир харагшадай магтаал һайшаалда хүртөө бэлэй.

Үхибүүдэй театрта дуратай байһые кукольна бүлэгэй зүжэгүүд эли бодо гэршэлхэһээ гадна, өөрын театртай заабол болохо тухай үшөө дахин һануулба. Ушар тиимэһээ РСФСР-эй Буряадай АССР-эй правительствануудай 1967 оной сентябриин 1-дэ кукольна театр нээхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаа юм. Тиигэжэ ород драмын театрай дэргэдэхи кукольна бүлэгтэ үндэһэлэн, Буряадай республикын кукольна театр нээгдэжэ, Буряад оронеймнай культурна ажабайдалда нилээд горитойхон ушар үйлэ тохёолдоһон юм.

1967 оной октябриин 18-да «Аленушка эгэшэ ба Иванушка дүү хүбүүн» гэһэн түрүүшынгээ зүжэг харуулжа, Улаан-Үдын олониитэ зоной зүгһөө һайшаалда хүртэбэ. Аленушка Иванушка хоёрой түхэл шэнжые үхибүүд хэзээдэшье мартахагүйгөөр халуужа абаба. Уданшьегүй, Г. Владычинай «Заанай зулзаган», мүн бултанда мэдээжэ «Иван Царевич ба боро шоно», «Үхэлгүй Кащей», «Эрэлхэг зоригтоной жаргал», «Рим-Тим-Ти гэһэн баабгайхан» гэһэн онтохонуудай удхаар зүжэгүүдые табижа, саашадаа яһала урагшатайгаар ажаллаха байһанаа харуулба. Шэнэ зүжэгүүдые бэлдэхэдээ, театрай коллектив үнинэй тогтонижоһон ёһо гурим дууряангүй, харин өөрын творческо шэнжэ оруулхые оролдоно.

Польшын уран зохёолшо Я. Вильковскиин «Рим-Тим-Ти гэһэн баабгайхан» гэжэ зүжэг бэлдэжэ, Польшын арадай республикын байгуулагдаһаар 25 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Бүхэроссиин харалгада (драматургиин талаар) хабаадалсаа. Энэ хадаа манайхидай ехэхэн түйлалта болоно. Тус зүжэг бэлдэхэдээ, режиссер В. Ральчук уран зураашa В. Нестеров хоёр онсо өөрын шэнжэ оруулжа, саашадаа буришье һонирхолтой зүжэгүүдые табиха шадалтай байһанаа элирхэйлээ. Манай театр аласайнгаа замай эхин дээрэ байна. Амжалтымнай харгы зам— үшөө урдамнай.

Республикын олонхи аймагуудаар аяншалжа, хүүгэдэй саад, һургуули болон соёлой байшангуудта зүжэгүүдые табяабди, саашадаашье табихамнай ойлгосотой. Гадна Алас-Дурна зүгөөр ябажа ерээ һэмди. Театрай байгуулагдаһаа хойшо 830 зүжэгүүдые 200 мянган хүн хараһан байна. Театрта хүн зоной аргагүй дуратайе эдэ бүгэдэн харуулна бшуу.

Онтохонууд гол репертуарнай болоно. Хүнэй гоё һайхан тала онтохон дотор элирхэйлэгдэхэһээ гадна, муу һайн хоёрой хоорондохи зүрилдөөн үхибүүдые һонирхуулдаг гээшэ. Хүүгэд гээшэмнай онтохо шагнажа, тэрэнээ ходо хөөрэжэ ябадаг бшуу. Үхибүүд,— онтохон,—кукольна театр гэгшэднай бэе бэеһээ таһаршагүй холбоотой юумэн ха юм.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойе угтуулан, С. Когоной «Эсэргүүсэн тэмсэһэн джунгли» гэһэн зүжэг мүнөө бэлдэнэбди. Эрхэ сүлөөгэй түлөө эрэлхэгээр тэмсэжэ байһан Вьетнам арадые харуулһан тус зүжэг үхибүүдтэ тон ехэ нүлөө үзүүлхэ бэзэ.

Залуу үетэниие коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ талаар театрай урда тон харюусалгатай зорилго табигдана. Театр энэ зорилгоёо заатагүй бэелүүлхэл байха.

Ажалдаа үнэн сэхээр хандажа, зүжэг бүхэнөө үхибүүдэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэхөөр табиха гээшэ бүхы коллективэймнай арюун уялга болоно. Энэ талаар театрай главна режиссер В. Ральчук, уран зураашa В. Пестеров, арт[...] В. Шульгин, Н. Роди[...] И. Флеер. Г. Седельникова [...] сад бүхы хаба шадал, соогоо [...] гэжэ хүдэлнэ.

Совет хүүгэдэй театр 50 [...] тай болобо. Энэ үе хугаса[...] тэрээнэй хэһэн ажалынь, [...] лаһан амжалтань нилээд [...] Ушар тиимэһээ хүүгэдэй [...] ахамад театрнуудтай—драм[...] лон хүгжэмэй театрнуудтай [...] хан жагсажа алхална.

Ф. ГАВРИ[...]
Улаан-Удын кукол[...] театрай дирек[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Аленуш[...] шэ ба Иванушка дүү хүбүү[...] һэн зүжэгһөө абтаһан үзэгд[...] руулагдана.

Эжы абын юрөөлөөр

Үглөөгүүр бүхэн ажалдаа ерээд, данса саарһаяа гаргажа, стол дээгүүрээ дэлгээхэдээ, Буряад оронойнгоо эдир баатар хүбүүдэй Эхэ оронойнгоо уялгата сэрэгэй албанда мордоһон тухай эзэлүүдгүй һанаандаа оруулжа омогорходогби.

Үнэхөөрөөшье, тэдэнэй дунда шанга шамбай бэетэй спортсмен хүбүүд олон. Хэдэн тоо, баримтануудые дурдая: сэрэгэй албанда мордогшодой 65 процентнь спортын разрядтай, 78 процентнь «Эхэ ороноо хамгаалгада бэлэн бай» (ГЗР) гэһэн значогой нормо үгэһэн байха юм. Жэшээлхэдэ, шатарай мастерта кандидат М. Пинягин, барилдаагаар мастерта кандидат Б. Таряшинов, футболоор болон санаар 1-дэхи разрядтай В. Самсонов болон бусад тэдэнэрэй дунда бии.

Мүн баһа һүүлэй жэлнүүдтэ республикамнай эрдэм һургуулитай залуушуулые армида үдэшэдэг болонхой. Тэдэнэрэй 45 процентнь дунда һургуули дүүргэһэн, мүнөө үеын сэрэгэй орёо техникые ядамаггүй шудалжа шадаха хүбүүд лэ.

Сэрэгэй албанда мордохоһоо урид элдэб мэргэжэлтэй болоһон залуушуулшье бии. Эдэ хүбүүдэй 40 процентнь жолоошод, трактористнууд гэхэ мэтэ болоно.

Буряад нютагуудтамнай үнэр баян айлнуудшье ажаһуудаг. Кабанскын аймагай Елань тосхоной тракторист Михаил Ермолаевтан 14 үхибүүдтэй. Һаяхан Александр гэжэ ехэ хүбүүгээ армида үдэшэбэ. Хориин аймагай Доржиев Гомбо бүлэ доторoo табан хүбүүн, табан басаганай ахань болоно. Баһал һаяхан сэрэгэй албанда мордоо.

Үреэмнай хүлэг боложо, үримнай хүн боложо, сэрэгэй албанда мордоо гэжэ айл аймагаараа найр зугаа хэдэг, эхэ эсэгын энэрхы дулаан юрөөл үгэдэг ёһо заншал орон нютагуудта дэлгэрэнхэй. Нангин һайхан Эхэ ороноо нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтэ хамгаалан сахяад бусаарайгты гэжэ партийна, совет эмхи зургаануудай, завод, фабрикануудай, колхоз, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд, армида мордогшодой түрэлхид хүбүүдтээ захижа, дурасхаалай бэлэгүүдые барюулдаг. Нигэжэ хүндэ ехэтэйгээр мордохуулхадань 18—19 наһатай эдир хүбүүд хэзээдэшье мартахагүй, омог дорюун ябажа, сэрэгэйнгээ алба алдар габьяатайгаар дүүргэжэ бусахань лабтай.

О. ЦЫБИКОВ.

ХАДАЯА МАГТАН ДУУЛАГША

Черкесск хотодо уран зураашa Александр Гречкинэй зохёолнуудай (гравюра) выставкэ нээгдэбэ. Тэрэ Карачаево-Черкессидэ түрэһэн, ехэ болоһон. Краснодарай уран зурагай училищи дүүргэһэн, түрэл хизаараа, мүн тэндэхи ажалша бэрхэ хүнүүдээ магтажа зурадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Гречкинэй «Карачаевай уран гартан», «Хонишоной хатар», «Телевизорэй дэргэдэ» гэһэн леногравюранууд.

ТАСС-ай фотохронико.

СЭНХИ[...] ЭКРАНУУД[...]

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУ[...] часһаа һургуулинууда[...] һайханай бүлгэмэй хар[...] часһаа 20.30 минута [...] Москваһаа дамжуулга. [...] орон доторхи һонин. [...] нутаһаа «В. И. Ленинэ[...] нангин газарнуудаар» г[...] жуулга. 15.45 минута[...] бүүдтэ зорюулагдаһан [...] 16.15 минутаһаа орон [...] һониной дээжэ. 17 час[...] хоорондын мүрысөөн. [...] арадай университет. 19.[...] таһаа хүгжэмэй пр[...] **УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:** [...] минутаһаа «Неделя» г[...] лэй һониной програм[...] минутаһаа концерт. 22[...] 02 час хүрэтэр Москв[...] жуулга.

«КАРАШ ДАБААНДА БУУ ҺУРЭБЭ»

Иимэ нэрэтэй уран һайханай шэнэ фильм манай республикын экрануудта һаянай харуулагдана. Оюун бэлигтэ казах уран зохёолшо М. Ауэзовэй «Дабшанда буу һүрэбэ» гэжэ нэрэтэй бишыхан туужын удхаар «Киргизфильм», «Казахфильм» гэжэ киностудинууд хамтаржа, тус фильмые найруулан табяа. Найруулгыень залуу режиссёр Болот Шамшиев бэелүүлээ.

...Адуун һүрэг табжархай таби л у у л а н гүйлдэнэ. Энэ хадаа хүнүүдэй бэе бэеьнгээ адууе хулуулсахыень харуулһан хэһэг.

Бүхы фильмын удхань мирза болон тэрэнэй угсаатай нэгэн болохо Бахтагул хоёрой хоорондохи харилсаан тухай. Ээндээ үнэн сэхээр «алба хэжэ» ябаһан Бахтагул тэрээндээ һүзэг алдан, ангиин мэдэрэл доторнь һэринэ. Тэрэнэй ролиие артист С. Чокморов угаа бэрхээр гүйсэдхэнэ.

Мирза Б а х т а г у л хоёр бэе бэетээ үсөөн дуугаралсана. Тиигээшье һаа, тэдэнэр үйлэ хэрэгүүдээ угаа эдэбхитэйгээр бэелүүлнэ.

Угсаатанай толгойлогшо (мирза) Жарасбайн ролиие гүйсэдхэгшэ С. Джумадылов геройнгоо зүүнэй һүбөөр гулдиржа гарахаар, угаа мэхэтэй хүн байһые шадамараар харуулна. Тэрэ хүн угсаатанайнгаа газар үһые колонизаторнуудта худалдана.

Фильм дотор харуулагдаһан ород хүнүүдэй дүрэнүүд тухай хэлэнгүй гарахын аргагүй. Анхан сагта зөөжэ ерэһэн үгытэй ород зон дарлагдаһан казах зонтой нэгэ амин. Тиимэһээ граждан дайнай үедэ, һүүлдэнь шэнэ байдал зохёон байгуулхын үедэ үгытэй казах ород хоёрой хани нүхэсэл бүришье батажан бэхижээ һэмнэй.

Харагшадай сэдьхэлдэ хадуугдамаар рольнуудые гүйсэдхэһэн артистнарые нэрлэхэ дуран хүрэнэ. Оршуулагша Кучуковай роль К. Шанин гүйсэдхэнэ. Оршуулагша Кучуков билдагууша, колонизаторнуудай абари заншые арбан хургандаал мэдэхэ болоһон, тиимэһээ тэрэниие хэрэглэн баяжахаа эрмэлзэнэ.

Тиихэдэ эхэнэрнүүдэй дүрэнүүд тухай хэлэлтэй. Эгээл һонин эхэнэр — Жарасбайн һамган Кадича (артист Б. Кыдыкеева). Кадича нэгэл дахин харагдана. Гэбэшье хиитэр абаритай, мяхаша ан шэнги шэрүүн эхэнэрэй дүрые артист бэрхээр зураглаа.

Казахстанда ангиин тэмсэлэй эршэдэн байһан үеые харуулһан тус фильм Буряад оронной олон зуугаад харагшадта һонирхогдохо аабза гэжэ һанагдана.

Б. ХАЛМАТОВА.

БААСААН ТУХАЙ ДОМОГ

Баабгайн агнуури тухай, нэгэ иимэ гайхамшаг домог дурдая: урдада Түнхэнэй ангуушад Саянайнгаа үбэр талынь тайга жалгаар агнахаһаа гадна, һубираа олон хадануудайнгаа ара таладань хүрэжэ, ой тайгыень дахаһаар, олон хоногой газарта хэдэн һараар ябашадаг байба.

Нэгэтэ Таһархай нютагһаа отог болохоор хамтарһан 4 хүнүүд Далхайн хойто Хүхын амаар үгсэһөөр, Сагаан уһанай эхи дайраад, Саянай ара талын эгээл түб үдхэн дунда—Бархлата тужын адагай Бартахиин толгой хүрэн шахуу тогтобод. Тэдэ дүрбэн хүнэй тоодо Балтар өөрынгөө Баасаан гэжэ 13 наһатай хүбүүнээр һэн.

— Яаһан залуу заахан, гэнэн хонгор хүбүүе аяар тиимэ холын тайгада агналсахаар абаад ябаһан юм,—гээд заатагүй асууха байхат. Теэд тэрэ сагай гуримаар агнууридa 13 наһанһаа эхилжэ һургаха гэһэн нэгэ шалтагһаа гадна, отогой олзодо оролсохые тэрэ хомор сагта хэншье арсахагүй байгаа. Тиихэдэ отогой олзо хубаари өхэ багые илгадаггүй, нэгэ адли байгаа бшуу.

Эгээл иимэһээ Баасаан хүбүүн таабайнгаа сахюур буу үргэлжэ, ангуушанай тоодо оролсон, агналсажа гараһан байба. Гэбэшье түрүүшын жэл тэрэниие агнахыень зүбшөөнгүй, отогоо мануулжа байха гээд булта шиидхэбэд. Тиихэдээ нигэжэ захиһан гэхэ: «энэл хойто Бартахиин толгой тээшэ хүлшье табихагүй, түлеэ залһаа отогойнгоо гансал урда талаһаань абаха, буугаа һомотой байлгаха».

Үүлэтэйшэг, бүрхэг тэрэ үдэр Баасаан буугаа дабхарлажа һомолоод, хойто толгой шэглэн ябашаба. Һэсы улатай гуталаараа һэмээхэн алхалжа, бэлэн зэһээд ябаһан Баасаанай халта хажуу тээшэ харахадань, ута бүдүүн нүүлэ шэнги томол гэгшын юумэн өөр тээшэнь дүтэлэн һагад. марьян гулгажа ябаһаар үзэгдэбэ.

Хүбүүнэй гэнтэ буугаа үргэхэтэй адли, тэрэшье амитаниинь үндэгэд гэжэ, үбсүүн дундахи сагаан тэмдэг сайбад гэбэ ха. Тэрээн уруунь лэ буугай сэмгэн ёдогод гэһэн гэхэ.

Буугай дууншье «баабгай хаанай» хашхараан болоһоор замхашаба. Даринн утаанай сэлмэжэ, хүбүүнэй харахада, баабгай һүүлшынгээ амисхаал хүндөөр табиһаар аниргүйхэн боложо амаршаба. Харин саанахананьь, дээрэ дээрэһээнь 49 дахин буутай дуун дуулдаһаар бүрэнхышье болошоо.

Намарай үдэрэй богониһоо хүбүүншье алаһан ангаа мяхалжа, арһыень абахаяа нараагүй, отогтоол тэхэрнхые бодобо. Оройтожо ерэхэдэнь, бэшэ гурбаниинь үнидэ сугларанхай, сухал бухал юумэд һууба. Эсэгэньшье юумэ асуунгүй, харин шэхыень татажа, үһыень зулгаагаад, «түлеэгээ үтэр бэлдэ» гэһээр газаашань үлдэжэрхибэ.

Нэгэниинь бүтүүхэн нэгэл юумын болоһониие бараглажа хүбүүнэй хойноһоо гаралсахадань, тэрэ болоһон ушараа хэлэжэ үгэбэ. Тиин отогоорхидшье ехэ тэмсэлдэ бэлэдхэһэндэл бухэли һүниндөө буу һомоо түхеэржэ, унтангүй шахуу хонобод. Ушарынь юуб гэхэдэ, хойто толгойдо ганса нэгэ баабгай байгаагүй, харин тайгын бүхы баабгайнуудай эшээн гэжэ тоологдодог һэн ха. Хэрбээ тэрэ үбсүүндээ сагаантайн алагдангүй, ондоо баабгайн буудуулжа унабал, үһөө нэхэлгэн заатагүй болохо байһан юм. Харин баабгайнууд мүнөө үбсүүндээ сагаантай ахамад эхээ алдахадаа, гансата һурдэжэ, нүгөө тээшээ гүйлдэһэн байжа, булта соёд мэргэнэй гарта ороһон байба.

Буудаһан баабгайгаа заатагүй ошожо үзэдэг юм,—энэ талаар ангуушанай ёһодо сухарилта гэжэ байдаггүй. Тэрэгүй һаа, аза талаан харижа болохо, харин Хангайн үгэһэн ехэ хэшэгые хосороонгүй абабал, олзын үүдэн нээгдэхэ гэһэн түүхэ бии.

Үглөөгүүр тэдэнэй ошоходо үнидэ үхэшэһэн, утаһаа ута, юрын бэшэ баабгай унжын хэбтэбэ. Энэмнай баабгайнуудай эгээл ехэ ахамад—«Һүүлтэ бурган» байба бшуу. Тэрэ хадаа хамаг баабгайнуудһаа хүсэ шадалаараа үлүү, бэеэрээ ута, габшагай солбон, төө болохо һүүлтэй,—100 жэлдэ нэгэ дахин тодоржо болохо гайтайл баһа үзэгдэл юм гэлсэдэг.

«Һүүлтэ бурганаа» мяхалжа байхадань, тэдэнэй хажууда нэгэ соёд хүбүүн ойһоо гаража ерэбэ. Тэрэ мүнөө саанахананьь 48 баабгай унагаагаад, «Һүүлтэ бурганиие» бэдэржэ ябаһан хүбүүн байба.

— Энээнэй хойноһоо гурбан жэл гэтэжэ, одоол энэл үдэр сагай орохые хүлеэжэ ябатараа, Баасаанһаа хойнотобоб,—гэжэ өөрынгөө хубида гомдожо гонтожо байгаа һэн.

Барандаа ошожо нүхыень үзэхэдэ, досоонь 72 буу түшүүлээтэй, 72 хүнэй толгойн яһан сомоотой байһан юм гэдэг. Хэды иимэшье һаа, тэрэ Бартахиин толгойн һүрэг баабгайнууд нэгэ үдэрөөр хооһороогүй юм ааб даа.

Энэ үдэрһөө хойшо Баасаан ангуушадай тоодо орожо, агналсадаг болобо. Тэрээндэ олзын үүдэнэй ходо нээгдэһэн, аза талаангай наашалһан тухай хэлэшэгүй юм. Тэрэл сагһаа Саянай ара талын ангуушад баабгай агнахадаа урид нүхэн дээрэнь дүтэлжэ: «баруунһаа ерээбди, Баасаанай аймагһаабди»,—гэжэ ангай дошхон залиие буулгадаг гуримтай болоһон гэдэг.

Тиихэдэ тэрэ Баасаан гэжэ нэрэтэй хүмнай суута мэргэн Жамбал Тулаевай таабайнь баабай байһаниие үнэн гэжэ мүнөө ябаа үбгэдһөө мэдэхэдэ сэдьхэл зүрхэндэ баяр омогорхол түрэдэг лэ.

Самбу ДАРМАЕВ,
пенсионер.

„ПРАВДА БУРЯ[...] МҮНӨӨДЭР[...] НОМЕР[...]

Нэгэдэхи хуудаһанда: Верховно Соведэй долоод[...] сиин материалнууд. «[...] кымнай ажалай Ленинск[...] да» гэһэн гаршаг доро [...] нүүд. «Улаан туг ми[...] гүй» гэһэн Р. Дамбаева[...]

Хоёрдохи хуудаһанда: Верховно Соведэй долоод[...] сиин дневник. «Комму[...] дай дурадхалнуудые—а[...] да» гэһэн КПСС-эй обк[...] тийно-эмхидхэлэй ху[...] таһагые даагшын А. Шишмаревой статья.

Гурбадахи хуудаһанда: Верховно Соведэй долоо[...] сиин дневник. Хилын [...] хэблэлэй хуудаһануудһа[...]

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Улаан-Үдэ тухай бодолну[...] уран зохёолшо М. С[...] статья. Редакцида ерэһ[...] гүүд.

Редакторай орло[...]
М. Н. НИ[...]

ТҮРЭЛХИДЭЙ ҮДЭР БОЛОБО

Хүүгэдэй республиканска библиотекэдэ түрэлхидтэ зорюулһан ээлжээтэ үдэр һаяхан болобо. Тусхай түсэбэй ёһоор иимэ үдэрнүүд ходо үнгэргэгдэдэг юм.

Мүнөө болоһон «Түрэлхидэй үдэртэ» хүүгэд гэртээ ямар номуудые уншаха ёһотойб, тэрээгээрнь түрэлхид яажа хүтэлбэрилхэб гэһэн асуудалда зорюулагдаа. Энэ асуудалаар библиотекын директор А. Г. Стрекаловская элидхэл хээ.

Үхибүүд ямар ном, хайшан гэжэ уншадаг бэ гэһэн асуудал юрын бэшэ. Энээгээр гансашье багшинар, библиотекарьнүүд һонирхохо бэшэ, энээндэ нэн түрүүн түрэлхид анхаралаа хандуулха, һанаагаа зобохо уялгатай,—гэжэ тэрэ элидхэлээ түгэсхөө. — Түрэлхид, хадаа хүүгэдэй библиотекэдэ ходо ерэжэ, үхибүүдэйнгээ ямар ном абадагыень һонирхожо, библиотекарьнүүдтэй хөөрэлдэдэг байгыт.

Һүүлдэнь түрэлхидэй гүйлтаар библиотекын ажал хүдэлмэри тухай хөөрэжэ үгөө. Мүн библиотекын таһагуудтай танилсуулаа. Баһа библиотекэнүүд хоорондын абонементын үүргые ойлгуулаа. Тэрэнэй түһаар холын хүдөө нютагуудай эдир уншагшад хэрэгтэй номоо захижа болохо юм.

Ахалагша библиотекарь Р. М. Хомякова «Уншалгын культура» гэһэн темээр элидхэл хээ. Үхибүүдые зүбөөр уншуулжа һургаха гээшэ ехэ удха шанартай юм. Тиимэһээ үшөө һургуулида ороогүй байхадань, түрэлхид онтохонуудые, номуудые уншажа үгэхэдөө, уран гоёор, зүбөөр уншахын жэшээ харуулдаг һаа, ехэл һайн юумэ хэжэ байһанаа мэдэрхэ ушартай.

«Түрэлхидэй үдэртэ» суглараһан эхэ, эсэгэнэр, хээтэйнэр, төөдэйнэр ехэтэ урмашажа тараа.

Е. БУЛГАТОВА.

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—[...] приёмная—54-93. зам. редактора—68-08. зам. редак[...] 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—[...] отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—[...] 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышлен[...] строительства—61-35, советского строительства и быта [...] культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров 67 8[...] формация—34-05, общественная приёмная—56-62, [...] бюро—57-63, фотолаборатория 33-61.